

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU

Inserisă sub Nr. 163 Trib. Ilfov.

ABONAMENTE: Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

APARE SĂPTĂMÂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVII • Nr. 15
SAMBATA 28 MAI 1938

TELEFON : 3.38.10

Redactor responsabil : MIHAI NICULESCU

Romanul românesc

VI

Pentru a intra în amănunte, se cere o deosebită pricepere și un spirit de observație pătrunzător care să destrame din ce ne înconjoară caracteristicile demne de a figura în roman, acestea trebuind să fie după cum am amintit chiar în articolul precedent, caracteristice acțiunii romanului, iar nu unui obiect exterior, întâmplător aranjat.

Gândindu-ne la minuțiozitatea din Eugénie Grandet, nu trebuie să vedem în ea un gen propriu al autorului ci tendința lui de a caracteriza un avar. Or, ce este mai nimerit într-o asemenea procedură, decât a intra în minuțiozitatea, tot așa de precisă și plină de precauție, ca și sufletul avarului. Se poate obiecta: Dar nu numai în acest roman este Balzac precis, minuțios.

Desigur. Însă trebuie să știm că el cercetează o societate burgheză din veacul al XIX-lea, care în toate exteriorizările ei se asemăna cu avarul bătrân Grandet. El își îndreaptă privirile asupra unei lumi în care amănuntul este primul element și cel mai important.

Să ne dăm seama că cifrele joacă un imens rol în sulul unui avar, și în roman fiind vorba de un avar, de quintesența lui, repetarea până la obsesie a cifrelor, minuțiozitatea până la cele mai mici măsuri, este un element dator să producă efectul de avarie. Sgârcenia trebuie să iasă de ori și unde în roman.

Chiar înălțimea lui, dacă ar fi fost mai extinsă, era prost, fiindcă ar fi necesitat mai multă hrană, și Grandet nu-și poate permite acest lux. Prin urmare stabilirea înălțimei de cinci picioare, altitudinea îndesată, pătrată, precum și multe alte precizii sunt amintite pentru a hotărâni caracterul personajului.

Minuțiozitatea descrițiilor are rostul ei, când ele sunt făcute spre a determina sensul operei.

E permis să ne întrebăm de ce Balzac nu ne descrie în Eugénie Grandet o noapte cu lună? Răspunsul e simplu. Fiindcă o noapte cu lună n'ar avea nici o legătură cu avaria.

Minuțiozitatea lui tinde să reliefeze tema romanului, să scoată în evidență caracterul de avar, răsfângându-se asupra obiectelor inconjurătoare, și influențându-le în așa chip, încât din toate, „sgârcenia” să ne obsedeze.

Iar în celelalte opere precizia este impusă de logica superioară a tendinței ce le caracterizează, de a fi analiza unei societăți anumite, caracteristică prin minuțiozitate și pedanterie.

Romanele ce alcătuiesc un scenariu de o obsesantă precizie în legătură cu fapte neînsemnate, sunt concepute pe baze greșite.

La sfârșit, romanul clădit pe astfel de baze devine obositor, chinător, și sunt demni de plâns numai criticii obligați să-l citească pentru scrierea cronice literare.

VICTOR POPESCU

Grigorescu

Bălciu la Bacău

GRIGORESCU

(CÂTEVA REFLEXII)

de FRANCISCO ȘIRATO

Lumea oficială și neoficială comemorează azi o sută de ani de la nașterea lui Grigorescu, pictorul ce totdeauna a fost departe de oficialitate, în viață fiind.

Rândurile de mai la vale vor să fie o contribuție a generației care, pe la 1907, își făcuse apariția în manifestările de artă publice.

Contactul pe care această generație îl luase cu opera lui Grigorescu a fost destul de superficial, la început. Prima expoziție, văzută de aceia ce pe atunci aveau vârsta de 20—25 ani, a fost la 1900, alta la 1904, când, artisticeste eram copii, proaspeți ieșiți din școala și ce se numea de Belle-Arte. Cu toții eram ucenici crescuți în spiritul pictorilor Mirea sau Popovici, de la Iași, ei înșiși prin opera și structura lor sufletească foarte departe situați de arta lui Grigorescu, și de orice apropiere cu pictura deplin aer.

Efectul pe care pictura lui Grigorescu îl făcuse asupra generației din care făceam și noi parte a fost destul de curios: ne atrăgea pe unii, pe alții ne fermecase deadreptul, fără să îndrăznim să o mărturisim. Arta aceasta simplă, lipsită cu totul de artificiiile picturilor așa zise de „grand apparat” nu ni se părea că întruiește destule calități, dragă Doamne, de înaltă școală, care cere nenumărate preparații și studii premergătoare fiecărui tablou, de „mise en scène” și altele. Cu toții nu înțelegeam o artă lipsită de obicinuia aparatul academic, cu care lucrează, au lucrat și poate vor mai lucra multă vreme toate Academile de pictură din toată lumea.

Dar nu era numai aceasta cauza pentru care nu ne apropiasem de Grigorescu din prima clipă. Mai era o cauză, una mai adâncă, mai gravă. Eram generația ce se manifestase și crescuse în anii 1907, 1914—1918, până la 1927. Tineretea noastră trăise mișcările agrare, războiul cel mare, epoca agitată a improprietărilor, a inflației... Ani de grele încercări pentru toată lumea și mai grei pentru artiștii de care efectiv,

în largă măsură, nu se ocupa nimeni, și nu se ocupa nimeni, fiindcă așa e domina economicului, ce nu vrea să mai tolereze și alte preocupări alături. Anii aceștia crescuse o generație tristă, aproape că uitasem cu toții, artiștii, că mai sunt cântece vesele pe lume. Natural a fost ca în asemenea împrejurări, în preocupările noastre de artă, noțiunea liricului să nu-și afle locul. Aceste împrejurări ne făcuse arta aspră.

Mai târziu, mult mai târziu am găsit-o, când drumul vieții ni se scurtase cu o bună bucată, când luminile apusului vieții se linișteau în amurgul ei, atunci când vârsta și experiența ei ne-au adus o largă înțelegere a vieții în general. Când soarta fiecăruia dintre noi se pronunțase potrivit firii fiecăruia, liberându-ne de balastul școlii, făcându-ne capabili să ne bucurăm de lume, de toată lumea cu faptele ei de tot felul, să ne bucurăm chiar de viața noastră destul de tristă în fond, am ajuns să-l prețuim și iubim pe Grigorescu.

La rândul nostru am pășit din casă în lume. Am descoperit același peisaj al țării în alte momente ale zilei, cu alte culori decât ale lui Grigorescu. Peisajul nostru nu cunoaște seninătatea absolută a lui Grigorescu.

În colorile noastre cele mai vesele, în peisajul cel mai însoțit, în florile cele mai viu colorate, se ascunde melancolia tinereții noastre triste. E o altă gamă a sentimentului ce colorează un peisaj, după spusa lui Grigorescu. Poate în toate lucrările generației noastre stăruie dorul Arcădiei ferice ce era pentru Grigorescu țara lui. Poate, el însuși nu se simțea sufletește mai presus, mai complicat decât ciobănașii din tablourile lui. De-aci omogenitatea sentimentală a întregii lui opere, chiar când ea se afla influențată de arta altor meleguri. D. Al. Busuioceanu s'a gândit să ne înfățișeze pe acest Grigorescu, într-o expoziție înfăptuită prin însărcinarea primită dela Comitetul întocmit pentru comemorarea lui Grigorescu. Ne va arăta lucrări ce s'au zămislit sub

influența măștrilor de la Barbizon și de aiurea, poate. Ni se vor înfățișa ecouri ale pădurii de la Fontainebleau și prin ele ne vom apropia de pictorii Rousseau, Troyon, Diaz, Millet, Jacque. La Fontainebleau a găsit Grigorescu acea lume simplă, neatinsă încă de influențele orășenești, a găsit fapături cum le cunoscuse și de acasă. Arta Barbizonului îi vorbea un grai pe înțelesul lui, altul decât jargonul artei saloarde a academicienilor parizieni. Acolo s'a simțit între ai săi, între oamenii pământului.

Adevărata școală, Grigorescu la Barbizon a făcut-o. Învățat repede meseria pictorului de șevalet, învățat cum trebuie văzută natura. Învățătura aceasta numai cultura ochiului i-o poate da. Învățat cum arată la față un peisaj fără „dresuri” fără intervenția minții ce rectifică sau ce purifică natura. Natura artiștilor de la Barbizon e o mai apropiată reproducere a realității decât o cunoașteau artiștii epocii romantice. Prin ei cunoaștem o natură nestilizată, tinerească adică fără pretenții de „grand-oare”, obținută prin artificii de stilizare. Pictorii de la Barbizon trezesc lui Grigorescu sentimentul șesurilor natale, prin asemănarea, proporțională, a subiectelor de acolo cu cele de acasă.

De-aci înainte va realiza cu înțelegerea ascuțită a celui care „știe” subiectele pe care măștrii de la Barbizon l-au învățat să le vadă fără prejudecată unei estetice scolastice.

Indemnurile primite la Barbizon, Grigorescu le va urma o viață întregă. Arta picturii, el de aci înainte o va înțelege ca pe o artă a colorilor și nimic nu-l va clinti de la această convingere. Ulterioară desăvârșire a artei lui, când ni se va înfățișa în autentică lui personalitate, desbătut de influențele totdeauna acesta va rămâne: un poet al plaiurilor natale, un fermecător creator de imagini luminoase, fără altă semnificație, — și este învățătura ce a lăsat-o urmașilor săi, cel mai autentic și până azi cel mai reprezentativ pictor al țării lui.

Marea frescă a Ateneului Român

Marea frescă a Ateneului, reprezentând istoria generală a neamului românesc, ce s'a inaugurat în cursul săptămânei acesteia, poate fi considerată cea mai importantă operă de artă picturală executată la noi în țară. Este în întregime pictată de maestrul Costin Petrescu, profesor de artă decorativă la Academia de arte frumoase și cea de arhitectură din Capitală și prof. onorar la Academia din Lyon.

Arta maestrului Costin Petrescu are adânci rădăcini tradiționale, și ea s'a dezvoltat prin cultura dobândită după studii în mai toate centrele artistice europene. Reputația marelui pictor este de mult stabilită în țară și străinătate.

Importanța operei săvârșite la Ateneu prezintă trei aspecte.

Din punct de vedere istoric și cultural, nu se poate găsi nicăieri o zugrăvire mai limpede și mai sugestivă a trecutului Românilor. O simplă privire aruncată în jurul marelui săli a Ateneului, va arăta oricui, intelectual sau muncitor, fazele glorioase ale poporului român, fără nevoie de explicații amănunțite și prelungite.

Din punct de vedere artistic sau de artă pură n'am avut până acum în România o operă în care armonia compozițiilor succesive, fără a fi separate, să contribuie a pune în valoare cu atâta măiestrie personagiile principale fără a strica ansamblul. Păstrând armonia coloritului, d. profesor Costin Petrescu a știut să accentueze precizia desenului și asemănarea izbitoră a Regilor și Voievozilor, cari ne dau impresia că vor scobori de pe zid pentru a se reintegra în viața românismului.

Din punct de vedere tehnic putem constata că este cea dintâi operă executată în întregime în pictură „a fresco”, adică pe tencuială crudă după vechile tradiții ale zugravilor de biserici români.

Acest fel de a picta, cel mai solid din câte există, fusese părăsit de mai mult de un secol. Datorită tradiției păstrată de zugravii români, această tehnică și-a reluat avântul și acum se practică cu cel mai mare succes în țară și în străinătate.

Nu putem descrie în aceste câteva rânduri toate scenele, altitudinile, ansamblurile care împodobesc această lucrare magistrală, în sensul vechiu al cuvântului.

Mărețea operă a fost studiată mulți ani de maestrul Costin Petrescu.

În urma aprobării schiței generale, de către comitetul Ateneului român, s'au început lucrările în vara anului 1934, iar după 3 ani de muncă neîntreruptă s'a desăvârșit în primăvara lui 1937.

Cuvintele sunt neputincioase spre a descrie această operă monumentală. Trebuie văzută și înțeleasă, pentru a cunoaște răvna și dragostea de muncă și arta depusă în această înfăptuire.

— f. —

GRIGORESCU OMAGIAL

de N. CREVEDIA

Nu poți vorbi de Grigorescu, fără să nu-ți vină în minte poezii Vasile Alecsandri și Coșbuc. Cred că niciun alt pictor n'ar fi putut să ilustreze mai bine pe acești doi mari cântăreți naționali, de cât Nicolae Grigorescu, dela a cărui naștere sfântă s'au împlinit de curând o sută de ani. Alecsandri și Coșbuc au exprimat în versuri acel specific românesc de Duminică, albastrul optimism al acestui popor care știe să și glumească, ei au cântat pe Rodica, pe Rada și pe Gheorghe, au cântat nunta, oștirea, războiul și moartea, toate marile evenimente care cutremură conștiința acestui popor de țărani. Același lucru l-a încercat și Duiliu Zamfirescu — altminteri poet cu mari însușiri — în ciclul lui de romane, dar din toată această uriașă intenție n'a mai rămas astăzi decât o lungă dizertație nu lipsită de stil literar.

Rodica lui Alecsandri o găsim la Grigorescu, în faimoasa fată cu donița.

apoi ciobanii, apoi celebrele care cu boi și chiar dorobanții pe cari i-a nemurit și pictorul nostru cel mai mare.

În căutarea specificului național, noi ne-am referi la doină, la „Miorița”, la linia jalnică de pe oale și la mărețea armonie dintre negru-cu-alb a unor costume. Nu demult, într-o conferință a noastră despre **Primăvară**, constatam că poezii noștri n'au prea cântat acest anotimp luminos. Au cântat vara, iarna și mai ales toamna, pentru care d. Ion Pillat a întocmit chiar și o antologie. Nota adâncurilor sufletești ale acestui popor, fiu al împilărilor și al codrului este tragismul și nu e o simplă întâmplare că cel mai mare liric al nostru, Eminescu, e un poet tragic și că George Enescu a fost atras de oarbele fatalități din povestea lui Oedip.

Dar Eminescu de pildă e structural un poet tragic. Specificul său aci stă și în expresia lirice sale care frământă o limbă românească autentică, dela izvor.

Dincolo de „Călin” de „Făt Frumos din teiu”, de Scrisori și de alte câteva piese, autohtonismul eminescian este de ordin cultural. Dupăcum tot din cultură și din înclinarea lui spre un nihilism moral, se trage și pesimismul schopenhauerian și setea de Nirvana.

Nicolae Grigorescu nu face artă de idei. Pictura în genere se pretează mai puțin la expunerea ideilor pe care sculptura le poate mai ușor realiza. Pictura lui Nicolae Grigorescu e prea încărcată de acest specific exterior: față, basma, pieptănătură, căciulă, brâu, opinci, carul, boii, caii, căinele ori măgarul turmelor. Peisajul e prins definiție autohton și Grigorescu e un mare poet al priveliștilor românești.

De aci începe însă profunzimea geniului său.

Grigorescu, ca și Coșbuc, porniseră din popor, și se întâmplă foarte adesea ca unui artiști din această categorie să nu profeseze în arta lor realismul din care au purces. Nu știu: este aceasta o deficiență, e un fel de cocoism sau este o etică și o superioară concepție despre artă? „Există atâtea urâciune

în natură, încât ea nu mai trebuie exprimată și în artă” — spunea adesea poetul George Coșbuc. Se prea poate ca Nicolăiță, fostul copil desculț care vindea iconițe 'n praful Oborului, să se fi înălțat cu timpul până la această superioară concepție a frumosului. Groaza de acest **horror** din natură, să-l fi ridicat ca și pe autorul „Nunții Zamfirei” până la idealismul acelor invariabile fete cosânzene cu talia elegăntă ca a fusului și acei ciobănași de serbare câmpenească de pension? După cum un George Löwendal, baron din naștere, să fie atras de magnificul realism al țărănilor săi.

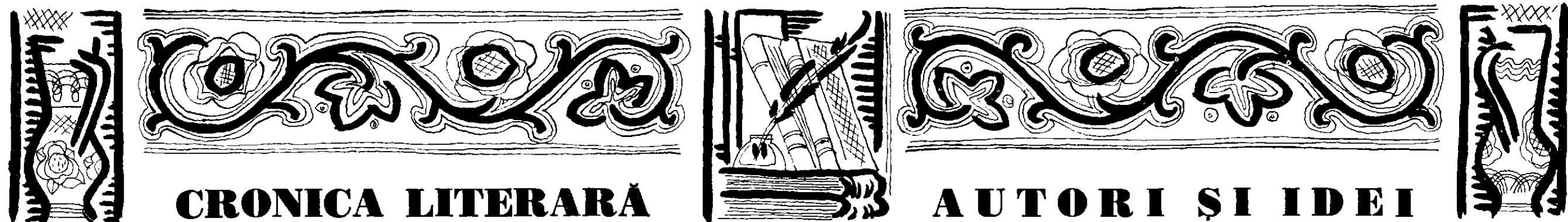
Dar, cum spuneam mai sus, dincolo de convenționalul costumelor și al altor clișee, trebuie observat că personagiile lui Grigorescu exprimă toate o indubitabilă melancolie, o stare de pacinică tristețe, vastă și egală cu aceea a câmpurilor, amiezilor și înserărilor atât de specifice ale Maestrului și ale pământului acesta. Fata dela fântână, păstorul, plăvanii, caii, dulăii, cireada sunt toate niște ființe toropite de peisajul acesta românesc, a cărui pul-

bere, culoare blajină și fermecătoare lene, nimeni nu le-a zugrăvit mai bine ca dânsul.

Grigorescu nu e un penel dinamic. Chiar când înfățișează o **horă**, personagiile se mișcă încet, agale, ritmic, de teamă parcă să nu clatine mediul celei mai depline păci, să nu spargă visul care-a inspirat pe cel mai senin, mai armonios dintre artiștii noștri plastici. Viu nu este Grigorescu decât în portretura propriu zisă — ați văzut sfinții dela Agapia cari te pun în genunchi, cu privirile lor! — și, bineînțeles, în puterea cu care geniul său, ca degetele înfrigurate ale unui nou Creator, ori ca o simplă scuturare de petale în diferite culori — reusește să dea viață unei lumi noi. Și tocmai prin caracterul static al acestei picturi, prin idealismul concepției și frumusețea realizării, arta lui Grigorescu capătă un aer sfânt.

Dincolo, însă, de toate conveniențele și de toate controversile asupra autohtonismului său, rămâne o mare certitudine: arta, tehnica lui Nicolae Gri-

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA LITERARA

AUTORI SI IDEI

de CONSTANTIN FANTANERU

G. TOPÂRCEANU: „Postume” Pe urmele lui G. Topârceanu în Bulgaria

(Ed. „Cartea Românească”, 1938)

de GH. BANEA

S'a tipărit în „Postume” tot ce a lăsat Topârceanu, după moartea lui, ne-strâns în volum. Sunt: un ciclu de șase poezii; un roman „Minunile Sfântului Sisoe”; ajuns deabia la 4 capitole și rămas neterminat; 5 fabule pentru copii și alt ciclu cu „Fables microscopiques”; apoi o poezie neterminată Ploud; prologul unei comedii în versuri, Pădură Vodă, traduceri din Nadeja Știrbei, Microcosm, (prologul în versuri). Acest material este precedat de un fragment dintr-o conferință a lui Topârceanu „Cum am devenit ieșan”, și care servește drept „Prefață” volumului.

Această prefață, împreună cu poeziile: Martie, Aprilie, și cele patru capitole din „Minunile Sfântului Sisoe”, sunt produșii cu totul remarcabile, printre cele mai bune din opera autorului. De „Prefață” ne-am mai ocupat într-un număr recent din „Universul Literar”. Ne-am oprit cu prețuirea cuvântă asupra afirmației lui Topârceanu: „In artă nu există gen superior și gen inferior; există numai opere izbutite sau încercări avortate. Puterea de expresie este totul”. Subliniem încă odată asemenea gândire limpede despre artă! Ea ni se pare, în simplitatea ei, prea subtilă, spre a fi ușor înțeleasă, chiar de aceia cari își fac din artă o profesiune.

„Extazul de unul singur”, „florul metafizic”, „documentul personal cu titlul de experiență”, au intimidat mai totdeauna și au împiedicat pe scriitor de a fi ce trebuie să fie în primul rând: meșteșugar, lucrător dibaciu de cuvinte și propoziții. Această lege unică a creației scapă multora, cari nu pricep că în afară de expresie nu există înțeles, și nici conținut poetic. Valorează doar ceea ce ai putut transmite prin semne, prin convenție. Versificația este o convenție tradițională de mii de ani. Ea este clasicism. Cine se folosește de resursele ei excepționale este adevărat creator și are siguranța că a transmis posterității ceea ce a urmărit. Cât pentru sentimente, ele au o importanță cu mult mai mică decât expresia, decât convenția tehnică. Fiindcă sentimentele pot fi ale tuturor, iar expresia numai a unui singur, a poetului.

Topârceanu se întreba, de pildă, dacă au vreo însemnătate sentimentele, când ele sunt aceleași, pentru toți: „Va săzică nu e bine să-ți exprimi sentimentele prea de-adreptul în versuri, — mi-am zis cu mai târziu; nu e bine să te dăruiești cu totul. Dacă sentimentele tale personale n'au nici o valoare pentru alții, de ce să-ți etalezi sufletul cu naivitate sub ochii semenilor tăi? Din acel moment am început să fiu mai precaut, să mă ironizez, eu cel dintâiu, înainte de a mă ironiza alții; să-mi i-au în răle propriile sentimente și, puțin, pe ale altora”. Poetul vrea să-și explice baladele sale umoristice, dar își explică mai mult arta sa originală; ironia sa era luciditate, măsură, autocontrol de poet scrupulos. Sub această ironie care nu era decât pasiune pentru reușita operei, se ascundea emotivitatea unui liric, din cea mai superioară speță, cum se vede, de exemplu, în Martie: Prin luminășul crângului tăcut, De-atâta vreme nimeni n'a trecut.

Copacii goi, în lungă nemiscare, Par umbra lor ce stă nălțată în picioare. Arar ajunge până-ai, O pasăre cu aripile mici, Și glasul ei răsună în liniște, prea tare.

Dar Primăvara, care știe tot, Va risipi prin iarba dimprejur, Scanteie de-azur — Albastru mizot, Și dintre foi tivite cu argint, Vor crește ciucuri albi de mărgărint. Pe-aici, o zână mică coboară dintre stele Și'n fiecare noapte, culege vioarele.

Dar nimănui pe lume nu-i e dat s'o vadă Cum vine pe cărările din mlădă, Făcând în taină îndelung popas, Din loc în loc, pe unde a mai rămas Zăpadă...

Poezia poartă subtilul Singurătate. Este vorba de singurătatea din păduri, către sfârșitul iernii, premergătoare iurului de primăvară. Sunt atunci câteva zile de tăcere totală. Copacii sunt negri, pământul gol și uscat. Pasările apar sfioase și surpă treptat templul de tăcere! Cine a trăit aceste zile dintre iarnă și primăvară, nu le poate uita. În poezia lui Topârceanu, lirismul este reținut, ca și când n'ar fi vorba de o întâmplare interioară, ci de un eveniment observat. E o tactică fină, care dă

poeziei libertatea ei calmă. În Aprilie, emotivitatea s'a camuflat sub zoroane decorative, sub culori pufoase și zumzet muzical:

Baloane mari de spumă albă prin grădini (Și zarzărul, și vișinul și perii), Stau gata să se năle din tulpini, Spre cerul primăverii.

Căisul nostru s'a gătit la poartă Cu panglici albe ca'n tablouri vechi, Și cu zuluți de floare la urechi, Cum astăzi nicăieri nu se mai poartă.

Pe strada mare, Ies flori înalte la plumbare În rochii de sezon, ușoare, Cu toate că-i o vreme-așa de schimbătoare.

Ah, fetele — și mai ales cucoanele — Când vine primăvara, Sunt dulci și colorate ca bonboanele!

GH. TOPÂRCEANU

Pe cea care-a trecut o chiamă Clara, Fiindcă are Ochii albaștri tare, Și gura ei cu roue ca de coral Surâde vertical.

Un mic vârtej, copil al neștiinței, Deacurmeziul străzii rădăcit, Nebun în jurul lui s'a răscutit Să-și prindă coada galbenă cu dinții.

Departă, în azurul dintre nori, S'arată bifurcat pe cer, Un șir subțire de cocori, — O escadrilă de pe vremea lui Homer.

Este clar că bucată e compusă după teoria ironiei. Poetul se temea de facilitatea temei, de banalitatea ei. Dar frumosul din ea, nu-l formează nici metaforele ornamentale, ori spoiala caricaturală, ci însăși emoția foarte pură, atât de cavalereste apărută de inteligența artistică. O altă măsură a inteligenței sale de artist, a dat-o Topârceanu în acele bucăți scrise în franceză de-a dreptul, intitulate „Fables microscopiques”:

— Au revoir! dit Toto Et partit en auto. Il n'avait nul souci. Au tournant dangereux Il lui creva un pneu Toto creva aussi.

Moralité: Mourir c'est partir un peu.

sau: Un grand ours blanc mangea un petit daim. Il assouvait sa faim, Au moins pour une fois.

Moralité: On a toujours besoin d'un plus petit que soi.

și ultima, din două versuri:

Un moucheron d'un jour piqua le grand Enée

Moralité: La valeur n'attend pas le nombre des années.

Rămâne să spunem câteva cuvinte

despre cele patru capitole terminate din romanul: Minunile Sfântului Sisoe. Inregul urma să aibă 12 capitole. Topârceanu lucra la el, cu o lună înainte de a muri. Prețuia probabil mult acest roman „umoristic”, din care putem cita exemple de proză de aceeași calitate cu cea mai bună din literatura românească. Tonul este cel de basm și ne aduce aminte de Creangă, din Harap Alb sau din Ivan Turbincă, gândirea este însă de actualitate, cu aplicația în lumea modernă: „In curând, oamenii or să dea gata Raiul, cu tot ce-i în el. Pământeni își ucid morții; viața cea veșnică a morților n'o să mai fie, căci Raiul nu mai e veșnic. Muritorii și-au mâncat Raiul, ca ȋigani biserica”.

„Molipsit de scepticismul universal, Sisoe, — care venise din raiu, pe pământ, ca să facă minuni, spre binele oamenilor, — ajunge la urmă să se îndoiască și el de existența raiului și a vieții veșnice. Atunci își pierde puterea de a face minuni. Și când se întoarce în Raiu, „il găsește firav, străveziu, gata să se risipească”, — ca o plasmuire iluzorie”. (pag. 132).

Iată tonul de basm, în cea mai aleasă limbă românească, din romanul acesta, pe care îl regretăm enorm că a rămas neisprăvit: „A doua zi dimineața, Sisoe se pogori cu hârzobul din cer, pe vârful unui munte înalt.

De acolo ar fi putut cuprinde cu ochii toate întinderile lumii, dacă piscul aceluia munte n'ar fi fost pururi ascuns în nouri, ca să nu poată vedea nimeni, de jos cele ce se întâmplă pe acolo, pe sus; mai joacă o horă de lele, mai pogoară din cer câte un Sfânt... ce ne-voe să știe oamenii tot? Dar asta-i, că nici de-acolo, din mijlocul acelor neguri posomorite, dacă te uitați în jos, nu prea se vedea mare lucru. Zădărnice se ispiți deci Sisoe să zărească ceva, măcar cât de cât, mai departe de vârful nasului, ca să știe spre care parte a lumii să pornească. Dibundu prin ceață, ca omul lipsit de vedere, făcu câțiva pași încoace și încolo, de încercare; dar îndată ajunse la o margine și se trase îndărăt spăimântat, simțind că era gata să puerceadă în prăpastie.

— Aceasta numai pe pământ este cu putință, cugetă el îngrozit, — să stai cu prăpastia lângă tine și să n'o vezi.

Față cu asemenea primejdie, despre care în cer nici pomeneală nu putea fi, Sisoe socoti mai cu cale să rămâne nemiscat, până ce lucrurile se vor alege la vre-un fel. Se lăsă deci binișor la pământ și s'așează pe vârful muntelui, turcește. Și ca să nu stea degeaba acolo, înălță spre cer o cântare de laude, po-trivită cu starea lui de acum:

Și iată, și iată, Pe vârful muntelui ne-am așezat...”

GRIGORESCU, OMAGIAL

(Urmare din pag. I-a)

goreescu, pe care n'o încapă cuvântul și stilurile plastice, necum foiletonul unui simplu nespecialist...

Nicolae Grigorescu a cântat câmpurile, holdele și florile, crângul, turmele, zăduful, puțurile și înserările acestei țări; a cântat țărani cu vitele, hamurile, căruțele, hora și cărciuma lor; a cântat pe doroabanții Independenței; pe ȋigani și pe ovreii „noștri” dacă vreți — geniul său a nemurit o întreagă lume și atmosferă românească.

Și totuși Nicolae Grigorescu este un necunoscut. Nicolae Grigorescu este el însuși un biet clișeu pe care unii au început chiar să-l și conteste!

Opera lui, care e cu mult mai vastă decât am încercat noi s'o caracterizăm aici, trebuie cercetată până în ultimele ei consecințe și dacă din ea s'au pierdut pentru totdeauna atâtea capodopere, comoara trebuie reconstituită măcar sub forma unui mare album în culori, scos pe cheltuiala Statului.

Și până se vor găsi fondurile agricole pentru înălțarea unui monument măreț, — să-i zugrăvim chipul lui Nicolae Grigorescu undeva într-o biserică.

Tot ar fi un act de recunoștință și de cultură.

N. CREVEDIA

Când în 1916 am ajuns ca greu rănit, în luna Septembrie, în spitalele din orașelul bulgăresc Razgrad, repede am dat de urma lui Topârceanu, căci aceleși băieți bulgar Andrei, elev în cl. VIII-a de liceu, care-l însoțise dela Tur-tucaia spre Razgrad, mi-a devenit și mie prieten. Cum Andrei vorbea binișor francezește, el s'a putut înțelege bine, mai întâi cu Topârceanu, apoi cu mine. De Topârceanu știa multe lucruri privitoare și la opera lui și la orientarea ideologică a revistei ieșene Viața Românească.

Bulgarii au multă considerație pentru scriitori. Când spun ei pisatel, scriitor, parcă li se umple gura cu miere.

A mărturisit-o și Topârceanu în cartea Pirin Planina.

Liceanul bulgar Andrei m'a întrebat dacă-l cunosc pe scriitorul român Topârceanu. Când i-am răspuns că-i cunosc opera poetică și că

GH. BANEA

știu bine și cele ce se desbăteau atunci în Viața Românească, a rămas gânditor și nu și-a putut opri reflecția: „ȋara asta a noastră e mare și plină de multe resurse, dacă-și îngăduie atâtea risipă de oameni aleși”.

În Bulgaria nu l-am întâlnit pe Topârceanu.

Când prin Fevruar 1918 ne-am adunat la Ruciscu invalizii români, am dat și de câțiva băieți de ai noștri, care fuseseră la Sofia, în spitale. Pe ei i-am întrebat de Topârceanu. Il cunoșteau. Fuseseră cu ei până la un timp. Apoi fuseseră aduși de Nemți în țară, cum spune chiar el în prima carte scoasă repede după războiu. Acea carte se numea: „In ghiara lor”. Aproape aceleași lucruri, mai amplificate și cu unele adăogiri,

cuprinde și ultimul volum Pirin Planina. În amândouă am căutat infrigurat să vadă dacă găseam ceva despre Razgrad, despre Andrei.

În prima carte n'am găsit. În Pirin Planina am găsit. Am găsit și amintirea liceanului bulgar Andrei, băiețelul subțire, bun cunosător al limbii franceze. Am găsit însă și răspunsul la o nedumerire a mea din vremea aceea.

Liceanul bulgar își aducea toți prietenii, mari și mici, la mine la spital. Când am putut să țin o carte în mână mi-a adus și cărți de citit, cărți francezești. Mi-a adus în vizită și pe profesorii lui de liceu.

Mi-amintesc de un bătrân de științe naturale, moșneag simpatic și blând, pe care-l chema Iavașev. Am zămbit, căci numele-i venea dela cuvântul turcesc iavaș, încet.

Apoi și ai noștri râdeau de numele meu, spunea fiul profesorului de naturale, ofițer de artilerie, rănit și el, că nu prea mă grăbiam cu bateria mea. Dar și dacă mă grăbiam, prea multă ispravă nu făceam cu tunurile noastre vechi. Acuma da, acuma o să mă grăbesc, că am dobândit dela Tutracan multe tunuri bune românești...

Andrei mi-a adus multe cărți francezești dela profesorul lui de limbă franceză, mi-a adus dela acesta și o mulțime de vorbe bune, de încurajare, dar pe el nu l-a putut aduce.

Citind „Pirin Planina” a lui Topârceanu, mi-am explicat de ce n'a venit niciodată să mă vadă profesorul de franceză dela „Ghimnazia” din Razgrad.

Bietul om avusese de suferit dela Bulgari pentru că ajutasese pe Topârceanu și-i dăduse la urmă chiar și o pâine când trecuse pe la Razgrad. Și cum la bulgari, mai mult ca la alții, ziloții mișună, omul se temea să n'o pătească mai rău din pricina mea.

Pe Topârceanu nu am avut ferici-cirea să-l cunosc personal. L-am ascultat într'un an citind din versurile lui la o șezătoare la Brăila, alături de domnii Demostene Botez, Sadoveanu și de răposatul Panait Istrati. Voiam să-i trimet lui Topârceanu cartea mea Zile de la-zaret, dar, până să fie tipărită cartea, greerul micuț și gălbior, care a ajuns să adune duiioase accente de cântec, până și din Balcanii cei ciudați, s'a stins.

Cea din urmă iconă ce mi-a rămas dela acest minunat cântăreț este aceea a unui omuleț firav, simbol al greerului care cântă: „Tare-s unic și necăjit”.

Decernarea premiilor naționale pentru literatură

Marti d. a. s'a întrunit la ministerul cultelor și artelor comisia pentru acordarea celor două premii naționale: pentru noul și roman și al doilea pentru versuri, în valoare de câte 100.000 lei fiecare.

A prezidat P. S. Nicolae Colan, ministru educației naționale și al cultelor și artelor.

Din partea Academiei Române a asistat d. prof. Rădulescu Motru, iar din partea soc. scriitorilor a fost dele-

gat d. prof. N. I. Herescu.

Pentru premiul romanului s'a dat următorul vot: d. Al. Cazaban a întrunit 9 voturi, d. Al. Lăscarov-Moldovanu 5 voturi și d. I. Teodoreanu 3 voturi.

D. Al. Cazaban a fost proclamat laureat al premiului.

Pentru premiul poeziei a fost ales d. Al. Stamatiad cu 10 voturi. D. Demostene Botez a obținut 9 voturi.

Premiile Societății scriitorilor români

Societatea scriitorilor români a acordat anul acesta următoarele premii:

Premiul „Regele Carol II”, de lei 25.000, înființat de ministerul cultelor și artelor, s'a acordat d-lui Ludovic Dăuș, pentru romanul „Jumătate de om”.

Premiul „I. A. Brătescu-Voinești”, de lei 10.000, pentru roman, înființat de ministerul cultelor și artelor, s'a acordat d-lui Ion Missir, pentru lucrarea „Fata moartă”.

Premiul „Sococ”, de lei 10.000, pentru poezie, s'a acordat d-lui Șerban Bascovici, pentru volumul „Destăinuiri”.

Premiul „St. I. Costacopol”, de lei 6.000, pentru critică, s'a acordat d-lui Ion Biberi, pentru cartea „Etudes sur la littérature roumaine contemporaine”.

Premiul „S. S. R.”, de lei 15.000 (divizibil), pentru cea mai bună carte a anului, proză sau versuri, s'a acordat d-lor Mircea Gesticone, 7.000 lei pentru romanul „Răsboiul micului Tristan”; Iulian Vesper, 4.000 lei, pentru volumul de poezii „Poeme de nord”; Teofil Lianu, 4.000 lei, pentru volumul de poezii „Curcubeu peste țară”.

Premiul „S. S. R.”, de lei 6.000, pentru cea mai bună traducere a anului, nedistribuit anul trecut, se acordă d-lui N. I. Herescu, pentru „Lirica latină”.

Aceiaș premiu, pentru exercițiul curent, se acordă d-lui Al. T. Stamatiad, pentru „Pagini din Oscar Wilde”, poem în proză, Povestiri feerice și morale, Balada temniței din Reading.

Scrisoare din Cogealac

de I. BOTENI

Factorul face drumul până în sat în două ceasuri și aduce poșta de trei ori pe săptămână. Rar, când are colete mari, înhamă calul la cariolă. Incolu, vine călare cu gențile de corespondență potrivite în dăsași. Ca să fie la timp în oraș la poșta, se scoală înainte de cântarea rânduiciei, că el șade cu casa tocmai în Bughea. Se ridică soarele sus până să-și cumpănească dăsașii pe cal și să pornească la drum.

Calul merge repede în aerul răcoros al dimineții de munte. Factorul respiră adânc și se simte ușurat, parcă ar fi

scăpat de cine știe ce grije. Drumul alb se pierde în lumina soarelui, printre livezile înverzite.

Trece tot călare o nevastă la târg. Neajungând până la scări, ține picioarele în cureaua scării. Fota i s'a dat mult la o parte și se văd poalele albe. Și e îmbujorată la față, că soarele o bate drept în spate și are niște ochi negri.

— Bună dimineața!
— Mulțumim dumatile!
— Și-și vede fiecare de drum.
Ce l'o fi apucat pe factor că începe să cânte încet, numai pentru el:
— **Murguleț, căluțul meu!**
Ce te-abați din drum mereu?
Ori ți-e greu trușorul meu?

Factorul își saltă pălăria depe frunte, mai respiră odată adânc, parcă ar ofta. Dorește ceva și nici el nu știe ce. Înainte se vede marginea rumenă a pădurii și lucește fierul alb la clopotnița bisericii tocmai în vale. Parcă i-ar face semn să vie mai degrabă.

Calul flămânzește de așteptare în curtea oficiului poștal și de drumul lung și de aerul tare.

Când simte frâul slab, pleacă botul pe răzoare și retează fața ierbii. O mestecă ronțind tare, îl supără zăbala și flutură din cap să scape de frâu.

De căldură, de oboseală, de mersul prea încet, pe factor îl apucă piroteala de somn și merge cu ochii închiși câte o postată bună.

Calul se oprește de tot și începe să rupă iarba cu dinții.

Factorul se trezește, trage frâul și strânge pintenii:

— Hi, gloabă! că-i tot mânca în curtea lui Vălcu!

Ca și cum ar fi înțeles, calul strănută odată tare și pornește în bustru mărunt și legănat.

II

Vălcu stă la marginea satului, pe drumul dinspre oraș. Factorul se obișnuise să nu tragă drept la primărie. Strigă la poarta lui Vălcu:

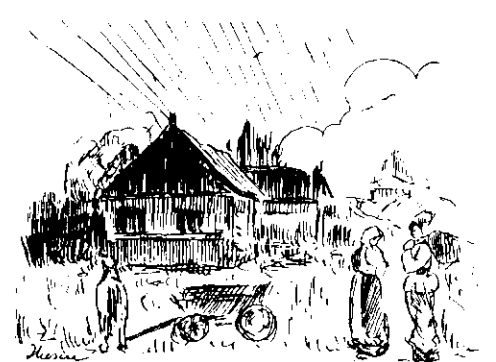
— Acasă sunt oamenii, măi nene Vălcule?

Omul îi iese înainte, îi răspunde la bună ziua și se uită la factor cum dă jos dăsașii cu gențile umplute de corespondență.

Acți sunt copile de chemare în judecată, cu citațiile dela tribunal, gazete cu războaie între țări, molimi grozave... vești din toată lumea.

Factorul așază cu grije dăsașii pe prispă, cântărindu-i în mână, să vadă dacă sunt grei; că de aci până la primărie îi duce în spinare, că nu e departe... un pas de loc.

Vălcu nu știe să citească. A învățat „az buche” la cerc, o iarnă, pe nisip, în școala veche. A rămas doar cu dorul

de carte și-i place să audă pe Petre, fiu-său, citindu-i din cărți nouăți dela marginea pământului.

De aceea așteaptă cu multă bucurie pe factor și până se întoarce de la primărie, îi îngrijește de cal, îi scoate frâul din cap, îi slăbește chinga și-l lasă să pască iarba de sub pruni.

De un cârd de vreme aduci tot mai multe hârtii. Iar s'o fi întâmpnat ceva prin a lume!

— Se întâmplă multe, nene Vălcule. Ei le scriu prin gazete și-mi încarcă mie gențile, dar ce, o să poată să le cuprindă pe toate?

Vălcu ar fi vrut să afie mai multe; mai ales era doritor de războaie, pentru că fusese și el în războiul cu Turcii. Fericea pe factor: ce noroc are el, să știe tot ce se petrece pe fața pământului.

III

Factorul lasă calul priponit în curte, aruncă dăsașii la spinare și pornește spre primărie. Când dă în ușa satului, sună din corn și parcă trece un fior peste lumea care așteaptă în curtea primăriei.

Femeile se opresc din tors și se uită cu jind la dăsași. În gând se roagă la Dumnezeu să le fi venit scrisoarea așteptată, sau bani trimiși de bărbatul plecat în baltă, după muncă.

Mai pe toate le știe factorul pe nume. — Nimic, Marito, nimic, nici azi. Du-te acasă și mai așteaptă.

Și femeia tot nu pleacă. De unde știi, că n'o fi scrisoarea aruncată acolo, în fundul genții.

— Lele Sultano, ești bună de cinste. Ți-a căzut în bob vestea bună pe drum de seară?

— Căzut, maică.
— Și scrisoarea uite-o colea la mine.
— Hai, neică, hai în primărie! Am un pachet, care îmi miroase mie a cității, se adresează el altuia, urcându-se pe scări.

Notarul iscălește de primire, factorul își ușurează gențile și glumește cu lumea. Nimeni nu s'ar fi supărat pe el și când pleca, lăsa în urmă păreri de rău sau veselie.

Cei cari nu primiseră nimic, se mângâie cu gândul:

— Acu, poate poimăine, dacă o vrea Dumnezeu!

IV

La întoarcere, Safta Vălcului îl cinstește cu ce se întâmplă să aibă în casă.

un ciocan de rachiu, o glugă de mere, două-trei oușoare...

— Ia maică, ia! Să duci acasă la copiii!

— Leică Safto, leică Safto! Nu știu, zău, cum o să mă plătesc eu de dumneavoastră!

— Las' că nu e nici o pagubă! Ai dumneata cu ce să te plătești. Uite că mai e o leacă și-mi ia pe Petre militar și o să te rog pe dumneata să-mi aduci scrisorile.

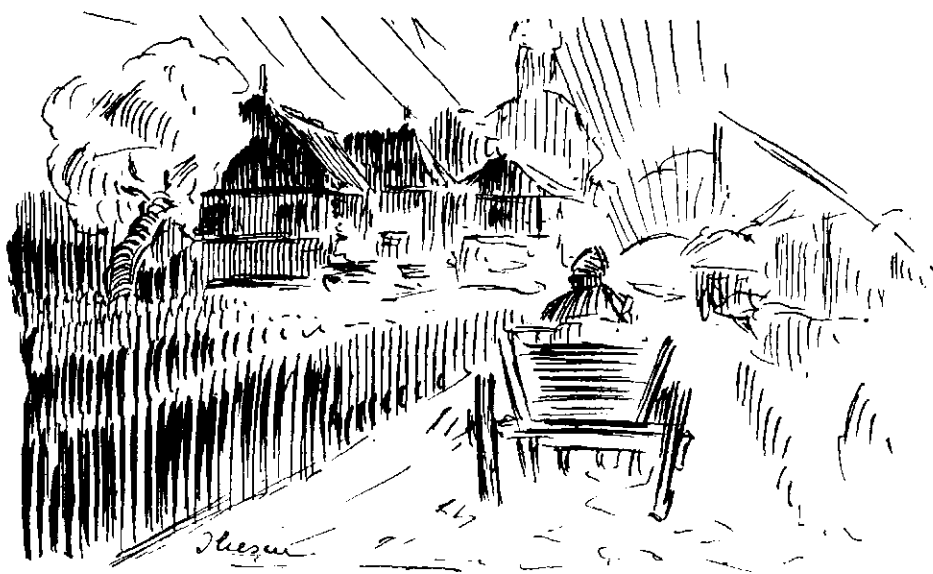
— Fac tot pentru dumneavoastră.

V

Toamna le-a plecat băiatul la un regiment de călărași tocmai în Dobrogea, la Cogealac. Era singurul copil și Safta nu mai înceta din plâns.

Vălcu știa că miliția nu e ca războiul, când gloanțele șueră pe la urechi, își spintecă mantaua și ți-aruncă chi-piul cât colo.

Pe băiat îl dusesse până la tren, îl văzuse urcându-se în vagon, se uitase în cale, până nu s'a mai văzut fum de ma-

șină. I-a plecat băiatul militar, cum pleacă fiecare flăcău. N'are de ce să se intristeze, că doar nu e război.

Se mai îmbună Vălcu, dar tot îl săgetau și pe el câteodată noduri în capul pieptului.

La trei zile după plecarea lui Petre, când era să vie factorul, Safta a stat de dimineață în capul tinzii și nu mai slăbea din ochi drumul orașului.

— Om fi având și noi vreo scrisoare de la băiat... se adresă ea factorului, cam cu rușine.

Vălcu, deschizând poarta cea mare, ca să încapă calul, gros de corespondență, intervine repede:

— Taci, femeie, din gură! Ce scrisoare? Băiatul, nici n'o fi sosit acolo...

E drum lung, ce crezi? încheie el, îndreptându-se către factor, trei, patru zile... și pe urmă mai merge și pe jos.

Factorul crede că trebuie să spue și el o vorbă:

— Peste o săptămână trebuie să primiți scrisoare.

Safta s'a mai liniștit și de câte ori pune ceva în desaga factorului, îi spune în taină:

— Vezi, maică, ado-mi o scrisoare! A trecut săptămâna, a trecut alta și... nimic.

Factorului îi era rușine să mai lege calul în curtea lui Vălcu și îi era milă

Dimineața, când pleca din poșta, factorul se uita la toate scrisorile și se intrista, când vedea că nu e niciuna cu adresa lui Vălcu.

Avea el un plan mai demult. Acum, zis și făcut.

Se așază la masă și scrie:

Cogealac, 22 N-brie

Iubiții mei părinți,

Din mila lui Dumnezeu aflați că sunt sănătos și o duc bine cu serviciul. Am venit întâi în Tulcea la regiment și pe urmă am făcut patru zile pe jos și n'am avut timp să vă scriu.

Scrisorile vin anevoe, că vin pe apă și așa să știți că eu sunt sănătos și nu mi-au ajuns paralele.

Tată, să-mi mai trimeți ceva bani, că mâncarea e rea de la cazan și puțină, de te scoli dela masă mai flămând ca înainte.

M'am lătra Lăbuș o săptămână, să mă vadă cum sunt îmbrăcat. Curând o să ne dea caii în primire, dar să n'aveți nici o grijă, că știu eu să mă păzesc de dobitocul nărăvaș.

De Crăciun nu-mi dai permisie, poate tocmai de Paști o să ne mai vedem sănătoși.

Al d-voastră fiu, care vă dorește
Petre N. Vălcu

Bătrâna îl așteaptă. Se tot uită după soare și i se pare că întârzie factorul.

— Ce zici, omule, vine scrisoarea?

— Știu eu?

— Ba eu cred că vine. N'ai văzut pânjenul ăla cum s'a lăsat din grindă drept în pat. Și am visat azi-noapte fapori d'astia, mulți... se părea că era plin satul de ei. Eu am fiert găina și mămăliga e gata. Să mănânce călătorul la masă.

Adu-l Doamne, cu scrisoare!

Uite de eri mi se bate mie geana dreaptă și asta e ceva.

VI

Factorul, după cal, a făcut semn că e veste bună. S'a dat repede jos, a desfăcut geanta, a căutat între hârtii, a desfăcut plicul tacticos, uitându-se când la Vălcu, când la Safta, bucurându-se și el de bucuria lor.

A citit scrisoarea tare, dregându-și glasul, când și când. Pe urmă a mai luat-o la repetiție și Vălcu l-a întrerupt la cuvântul Tulcea:

— ...Turcia, cum ziseși?

— Nu! Tulcea.

— Mă miram și eu! Ce să caute el în Turcia? Că doar nu e războiu acu?

— Ba o fi, mă! Mai știi? vorbea și Safta.

— Nu e, nu. Las'că știu eu, zice Vălcu.

Factorul n'a putut să scape și a stat la masă. A băut țuică din butoiușul cel mic, păstrat din anii trecuți și au vorbit despre băiat.

A spus el cum e prin părțile alea, că făcuse oastea tot în Dobrogea. Cum se vindea vinul cu un ban de zece ocaua, că Turcoacele umblă imbrobodite peste față...

Tocmai era să plece, când se aud pași de cisme pe sală. Ușa se deschide încet și Petre se arată în prag.

Dintru 'ntăi mesenii au crezut că e vreo arătare.

Petre dă mâna cu toți și spune cum l-au întors îndărăt în oraș, să facă miliția mai aproape, fiindcă e singur la părinți.

S'a înconțat cu un câprar și l-a băgat la închisoare, de aceea n'a scris nimic acasă

— Ai scris, maică! Tocmai azi am primit dela tine.

— Eu? N'am scris.

— Păi, asta ce e? adaogă Vălcu, întinzându-i plicul.

La băiatul scrisoarea, o citește, o întoarce, o răsuște. Se uită la factor; ar

vrea să-i ceară o lămurire. Acesta se grăbește să mulțumească, încăleacă calul și pleacă.

Safta dă băiatului scaun la masă și-i spune, rugându-l:

— Îi fi scris, maică! Tu ai scris, că prea spunea frumos acolo!

Din ziua aceea factorul n'a mai dat prin curtea lui Vălcu și Safta se miră, că ce să fie, că nu-l supărase cu nimic.

Debutul lui Duiliu Zamfirescu

de G. C. NICOLESCU

În articolul *O monografie despre Duiliu Zamfirescu*, publicat tot în această revistă, arătam, printre multe greșeli care se puteau reproșa celui ce scrisese o carte despre această remarcabilă figură a literaturii românești, că nu fusese cunoscută data debutului. Lucrul acesta, de altfel, era una din cele mai mici vini ale studiului de care mă ocupam și pe care nu-l recomandam de loc celor ce voiau să cunoască un adevărat Duiliu Zamfirescu.

Debutul acestui scriitor a fost socotit la 10 Februarie 1880, când apare în *Literatorul* lui Macedonski poema *Levante și Kalavryta*. Chiar într-o carte atât de bogat informată ca *Istoria literaturii românești contemporane* a d-lui N. Iorga, această dată apare și nu alta. În articolul pomenit, am reprodus că data din 1880 nu corespunde realului debut. Mă simt dator cu câteva precizări, cu atât mai mult cu cât afirmația ar putea surprinde pe foarte multă lume. Prezentarea lui Macedonski, care însoțea prima bucată a poetului publicată în *Literatorul*, părea că nu lasă nicio îndoială că acela era adevăratul debut, mai ales când nimeni, nici cercetătorii literari, nici cei ce au publicat amintiri despre scriitor, nici el însuși, cât a trăit, prin scrisori, n'a pomenit de altă dată.

Debutul însă n'a fost acela, ci cu aproape doi ani mai înainte.

În ziarul *Răsboiul*, condus de scriitorul Gr. H. Grădina, se află în ziua de 12 Mai 1878, poezia *Bătrânul și fluturul*, semnată Duiliu L. Zamfirescu. Cum numele Duiliu este foarte rar, iar pe tatăl scriitorului îl chema Lascăr, este neîndoiește vorba de autorul *Vieții la țară*. Reproduc această poezie, modernizând scrierea:

BATRANUL ȘI FLUTURUL

„Vale verde 'ncântătoare, — tainic rău
[ce'n liniștire
„Printre maluri înflorite n'encetat
[căltorești, —
„Flori și fluturi ce vă treceți toată
[viața 'n îndrăgire,
„Iacă-mă, — venit-am iară ca din timp
[pul de iubire

„Ce-a trecut, să-mi dai o parte! —
[Puteților omenești,

„Nu le 'i dat să poată-a 'ntoarce a tre-
[cutului, iarire.

„Florilor, îmi dați profumul, iar voi
[fluturi aripiore.

„Ca să sbor și s'ajung timpul când am
[fost tot fericit.

„Nu voiesc viață lungă, ci numai cât
[ține-o floare

„Să trăesc în fericire, și apoi întineri
„Să mor vesel ca un flutur, deși alb,
[îmbătrânit.

Doarme fluturul pe floare! —
Moșu'i zice cu 'ntristare:
„Măi băete, nu dormi.
„Dă-mi aripele-ți ușoare
„Să cutreer lumea mare...
„Voiesc a întineri.
„Și îndată mâna 'ntinde
De aripi voind a-l prinde
Sprinten, fluturul zbură,
Dar din zboru-i lin el pică
Căci după aripa-i mică
Praful, i se scutură.

„— Ce nebun, își zise iară, moșul cu
[barba albiuă, —

Cu ce slabe aripiore după ani voiam să
[zbor...

Gândule, tot împreună spre junețea-mi
[fericită

Vom zbura, căci pentru aripi de un
[flutur sprinteor

Prea sunt grei ai vieții mele ani de țale
[și de dor! —

O lună și jumătate mai târziu, același ziar publica, în nr. 334 din 23 Iunie 1878 (p. 3), următoarea scrisoare:

D-le Redactor,

Vă sunt necunoscut, și cu toate acestea vă scriu. — Un redactor vede multe curiozități în viața sa de ziarist, dar un redactor, însă care este și poet, acela de sigur, trebuie să vadă și mai multe, — dar acela și iartă multe.

Mulțumindu-vă pentru publicarea celor dintâi versuri, vă rog a citi și pe acestea.

DUILIU L. ZAMFIRESCU

ISTORIE LITERARĂ

și de unul și de altul, pentru că amândoi îl așteptau acum cu lacrimile în ochi și Safta se jelea ca după mort la gestul din umeri, când omul oprea calul în poartă.

— Nimic! Nimic!

Noua poezie trimisă, ultima publicată în ziarul lui Grădina, cu care se va înțepa mai târziu, este următoarea:

OH! TACI...

Din ochii tăi cei negri o lacrimă fierbinte
Pe mâna mea răcită — în umbră a
[picat, —

Și ce-am simțit atuncea... nu știu;
[plăpânda-mi minte

Părea că se topise în plânsu-ți înfocat.
Oh! taci, oh! taci, iubito! — Pământul
[tot înghit;

Curând... Și răsuflarea pe buze-mi va
[îngheța,

Încet, încet mai vino; de buzele-mi
[pălite

Lipesc încă-odată, gingaș figura ta.
Văzut-ai tu vr'o dată, în zorile senine,
Lucind a nopții rouă pe frunze și pe
[flori?

— Ca noaptea-am plâns adesea, uitân-
[du-mă la tine,

Gândind că las în urmă o floare printre
[flori.

Oh! taci, dar, taci, iubito, și lasă-mă pe
[mine

Să plâng, nebun de dorul acestor ochi
[frumoși.

Eu plec, mă duc departe, iar tu rămâi
[cu bine,

Și uită tot trecutul din anii furtunoși.

Sigur, ambele poezii sunt slabe. Nici vârsta autorului, nici data la care erau scrise nu le pot scuza. Istoric literar însă este prețios să știm data exactă și împrejurările în care a debutat un scriitor, mai ales dacă elementele acestor bucăți se integrează în cadrul ideilor pe care le reprezintă toată poezia lui D. Zamfirescu. Strofa, în care poetul, la 1899, se adresează fluturului:

Dau pentru clipa-ți ușornică
Toată viața mea harnică;
Dau pentru leagănul vântului
Tronul pământului.

(Fluture).

reprezintă, cu alte posibilități de expresie, ceea ce încercase cu 21 de ani mai înainte.

Când prima poezie publicată de un poet se dovedește a avea adânci legături, vizibile dela prima privire, cu o întreagă trăsătură din opera de mai târziu, însemnătatea descoperirii acestor bucăți, păstrând cu grije proporțiile, nu va putea fi contestată nici de cei mai sceptici.

P. S. Datoresc d-lui Barbu Theodorescu sugestia că Duiliu Zamfirescu a debutat înainte de 1880.

DANTE

Ades, cu Dumnezeu, în ochi și 'n gând,
Truditul suflet stă pe loc, și-ascultă
Tristul nenoroc, al glasului, plângând.

E-al veacurilor glas, nestins, ce frânge
Liniștea de vis, și 'nchis își plânge
Taina neinvins, de-al iadului abis.

Un om și-un duh, prin iad, cercetători,
Pe mal de stânci, ajunseră, spre zori,
Pe unde Christ, cu ochii-I, iertători,

Prin El, de El le-a amintit. Un soare
Nou, pe drumul ce urcuș, de-acum, era
Le lumina și le-aducea 'ntr'o boare

Viața Sa 'n ecou de suferind,
Ecoul al unui vis, ce fi-va, în curind,
Etern, al celor ce vor fi iertați.

Pe Dumnezeu îl simt, în ochi și 'n gând
Și-l țin, în fir, inel de scump topaz,
aprin.
Eternă viață 'n candelabre, stând.

ILEANA BUSUIOCEANU

Cei doi urcând, în spre destin, se-opresc.
Virgil s'a dus — Iar Dante, singur,

vede un vis,
E Beatrice 'naintând, spre flori ce cresc

În Paradis. Lumina 'n cer și flori
Lumini și flori și scântei, ce
prevestesc
Seninul drum, pe care, Dante 'n zori

Purtat va fi, de har dumnezeiesc
Mai sus. Se 'nălță-ușor, iar ochii'n ochii
Ingerului prinși, senini, găsesc

Un freamăt ca de sbor, în care-aprînși,
Toți ficiții cresc. Un trandafir
De dureri care 'n freamăt prins,

Expoziția de covoare a d-nei Maria Nisipeanu

de M. NICOARA

În una din primatele sale al fundației Dalles se află deschisă de la începutul acestei luni, expoziția de covoare a d-nei Maria Nisipeanu, directoare școlii de industrie casnică. Este — dacă socotim bine — a zecea expoziție

motive și colori a marelui covor de pe pereții din fund al sălii, privitorul are doar greutatea alegerii și a fixării preferințelor sale.

Coloritul șters, atât de sugestiv și ritmic liniilor ondulate ale motivelor din covoarele oltenesti sunt cu deosebire atrăgătoare și cu greu te poți smulge farmecului discret pe care-l răspândesc. Sunt tot atât de remarcabile prin intensitatea simțirii și perfecțiune artistică, acele compoziții lucrate în motive și tonuri de toamnă, în care preocuparea de a reda mai deaproape asemănarea cu modelele din natură — ciorchini de struguri și păsări — înfrânge rigoarea unei excesive stilizări.

Bogățiile ornamentale din covoarele oltenesti, în care abundă motivele florale și tot ce natura poate oferi ca model, contrastează cu precăderea acordată motivelor geometrice din compozițiile basarabene. Stilizarea este aici mai riguroasă și coloritul mai viu, de o prospețime spontană, efectul mai direct dar poate și de aceea mai puțin durabil.

Priceperea, gustul și stăruința entusiastă cu care d-na Nisipeanu continuă frumoasele tradiții artistice ale țesutului covoarelor, delăsate astăzi de țărâncile noastre, s'au bucurat de prețuirea și încurajarea unor cunosători, dar se pare că publicul mai larg, ce frecventează de obicei expozițiile de pictură, ocolește astfel de manifestări de „artă minoră” — formulă comodă care, greșit înțelege de cele mai

Covor oltenesc

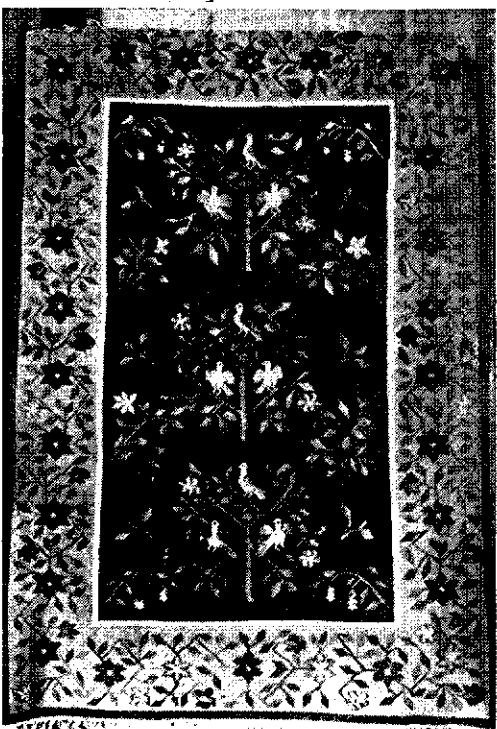
de acest fel, în care d-na Nisipeanu prezintă publicului produsele unei arte în practica căreia se cer însușiri alese de gust sigur și îndemânare atentă și migăloasă, un simț exersat al armoniei colorilor dar mai ales o grije nespusă în dozarea și distribuirea accentelor de inovație personală, constrânsă în toată clipa, de respectarea celor mai stricte tradiții. Aceste însușiri, d-na Nisipeanu le vedește cu prisosință, într'un grad remarcabil, sub îndoielul raport al măiestriei artistice, al meșteșugului tehnic propriu zis, ca și sub al gustului propriu și nuanțelor personale.

Arta populară românească și-a manifestat cu o rară plenitudine expresivă toată bogăția motivelor de inspirație, în această importantă ramură de producție a industriei casnice țărănești, care este țesutul scoarțelor.

Intuiția sufletului artistic popular a surprins secretul îmbinării colorilor și al împletirii motivelor după o ritmică armonioasă, fixând astfel, cu prestigiu desăvârșit frumuseți, canoanele riguroase ale unei arte, dela care orice abatere s'ar părea o erezie.

Am amintit de aceste lucruri, cunoscute probabil de cei mai mulți, dar nu știu și în ce măsură trăite cu toată sinceritatea și realizate cu finețea artistică pe care am putut-o admira în expoziția d-nei Nisipeanu.

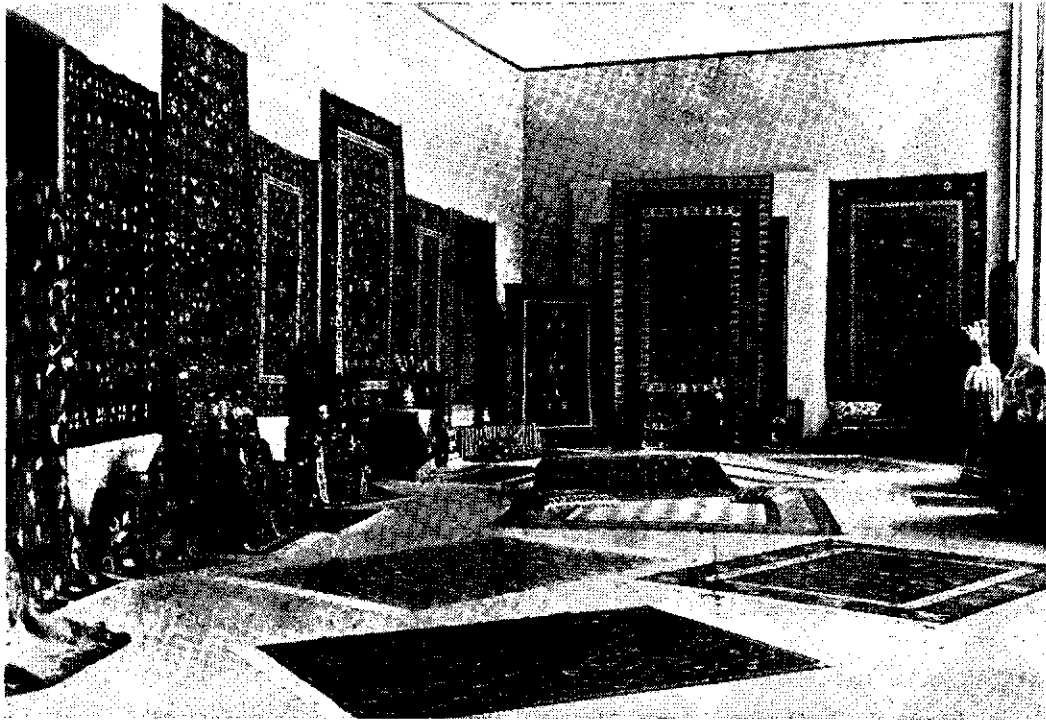
Dela sobra eleganță a feței de masă oltenesti, cu motive florale, admirabil stilizate și dungată diagonal de o lată fașie albă, până la bogăția fastuoasă de

Covor basarabean

multe ori, îl lipsește de prilejul unor nebanuite satisfacții artistice.

Un astfel de prilej este expoziția de covoare a d-nei Maria Nisipeanu, care va fi socotită credem, chiar de cunosători, o revelație.

CONU NICU

de TH. RAȘCANU

deca în patru ochi de se auzea dela poartă „harapnicul”. De aceea toți oamenii din ogradă, tot slugărețul dela curtea lui conu Nicu ascultau de „madama Iulia” și nu-i ieșeau din cuvânt. Voi povesti cândva ce a pățit unul Stejar, care era fecior boeresc și s'a obrăznicit cu „madama Iulia”, pe când conu Nicu nu era casă.

De altfel conu Nicu nu prea ședea acasă. Era holtei, (apoi burlac) și mare vânător. Când era la sitari, când era la rațe, când la prepelețe, când la vulpi, când la bursuci, când la mistreți, singur sau cu alți vânători, pe toate meleagurile județului, sau mai departe chiar; ori era dus, la munte, după cerbi și urși. Avea în târgul Iașului casă și gospodărie, avea și acolo — ca și la fiica-moșie — o „cămărașă”, dar nicăieri nu stătea statornic, căci mereu era dus la vânătoare.

Patima lui cea mare era vânătorul. Faima lui de strășnic vânător și de bun ochitor era cunoscută în toată Moldova. În amintirea acestei faime societatea vânătorilor din Vaslui îi poartă numele.

Conu Nicu — povestea bătrâna Iulia — asvârlea gologanul în sus și da cu pușca după el. Și gologanul venea înăpoi, totdeauna, găurit. Și câte povestiri vânătoarești!

*

Aveam vreo 16 ani când mama a cumpărat, în județul Vaslui, o moșie. Moșia fusese, pe vremuri, a lui „conu Nicu” pe care îl cunoșteam din povestirile lui. Era chiar aceea dintre moșiile lui unde își făcuse, cu multă cheltuială și strădanie, temeinică așezare de curte. La moșia aceea își făcuse acareturi despre a căror strășnicie îi mersese vestea în tot ținutul, grajduri mari cu ziduri groase, suri pentru trăsuri, pivnițe boltite numai în piatră, ghetărie adâncă, tot de piatră, beciu pentru verdețuri și murături, săvane mari pentru vite, case pentru argați, stănoale, șoproane, hambare, hulubării, găinării, câte și mai câte. Acarete ca la conu Nicu — spunea lumea — nu se mai văd de cât la frate-său, Gheorghes, la Șoronești. Făcuse și niște coșare mari pe stâlpi de stejar și temelie de piatră, cu trei rânduri în înălțime de încăpă în el porumbul și de pe celelalte moși. Nu erau în toată partea locului mai stra-

1) „Nicu Racoviță” (T. R.)

(Urmare în pag. 7-a)

SĂPTĂMÂNĂ MUZICALĂ

de ROMEO ALEXANDRESCU

Debuturile dela Operă. Deschizând mai larg decât în alți ani porțile Operei Române, în ultimele săptămâni din stagiune, tuturor încercărilor tinerești serioase, conducătorii ei au răspuns cum se cuvine misiunii de valorificare a elementelor noi și de pregătire a viitorului lor artistic, ce le este incredințată.

S'a dat prilej în același timp, angajaților mai recentii ai Operei, să-și verifice forțele interpretând roluri noi, din repertoriu.

Dintre candidații acestor examene publice pline de riscuri și quasi eliminatorii, merită să fie considerate reușite cu succes, în special d. Mihail Știrbei și d-na Olga Bercescu-Dudău.

Din punct de vedere al simțului artistic, al înclinărilor către rafinament în expresivitate și muzicalitate aleasă, se cuvine întâietate d-lui Mihail Știrbei.

D. Știrbei a asigurat primilor d-sale pași în scenă o ținută artistică de bună calitate și a cântat rolul ducelui de Mantua din „Rigoletto” cu debit vocal inteligent studiat, cu reală distincție muzicală și însușiri naturale de frăgezime în substanța glasului și de accent cald, evidente.

Întreaga d-sale prezentare a fost o indicațiune prețioasă cu privire la viitoare d-sale carieră, în care se poate nădăjdui în chip întemeiat.

D-na Bercescu-Dudău a străbătut dificultățile esențiale vocale ale rolului „Gildei” cu dovezi de ușurință de cânt, limpezime, colorit atrăgător și școală destul de sigură.

Jocul de scenă a părut apt acțiunii de meșteșugiri viitoare a exteriorizării-lor care va trebui supus iar linia generală vocală a redării rolului permite deasemenea să se țină seamă de acest debut și de perspectivele ce deschide.

Din efectivul permanent al angajaților Operei Române, o afirmare artistică isbită a fost cea a d-rei Irina Dogeanu, soprana lirică și interpretă a „Margaretei” din opera „Faust” de Gounod.

Distribuirea d-sale în acest rol însemnat și de delicate exigențe, s'a dovedit bine justificată, atât prin conturarea muzicală de deosebită grație, cât și prin sensul expresiv inteligent netezit, pe care le-a desemnat cu resurse de glas ce trebuiesc evidențiate pentru omogenitate structurală în toate registrele, flexibilitate catifelată și căldură.

D. N. Secăreanu, a cărui capacitate artistică în neconținut progres, a putut răspunde, ferm, vocalmente în special, unor cerințe de răspundere celor din rolul „Mefisto”, d-ra Florica Popovici, talent vocal ce evoluează interesant, sprijinit de o mlădioasă muzicalitate, d-ra Maria Blejanu, înzestrată cu plinătate dar care ține uneori să folosească acute străbătătoare chiar în clipa în care riscă să creeze dezechilibrul de ansamblu, d. Aurel Borneanu, cu glas cald și robust și dicțiune serios pusă la punct, au susținut fiecare, cu vădit aport pozitiv, cauza extinderii cadrelor de interpretare.

Concerte corale. Pe tărâmul muzicii corale, țara noastră a isbit să înalteze apreciații și este capabilă să se mențină cu cinste, printre țările cu bune organizații corale, atât materialicește cât și calitativ.

Corul „Carmen” a dovedit-o strălucit la expoziția internațională din Paris iar corul „România” în frumoase călătorii de concerte la Roma și Istanbul.

Societatea „Cântul nostru”, Corala învățătorilor români, corul craiovean școlar remarcabil dirijat de prof. Nelu Ionescu, corul „Bach” din Brașov, suportă, toate, comparație cu realizările bune ale vecinilor noștri, cu vechi tradiții de artă corală.

Două noi demonstrații, la „Ateneu”, fără îndoială nu singurele ce trebuie adăugate însușirii de mai sus, s'au clasat, în condițiuni de asemeni demne de toată atențiunea și succesul, printre cele mai bune alcătuirii corale dela noi. Au fost concertele date de corul aso-

nice coșare ca ale lui conu Nicu. Și tot ce clădise conu Nicu era numai în piatră și 'n stejar. Tot ce făcuse, făcuse ca pentru vecinicie cu toate că nici insușat nu era, nici copii nu avea. Și a mai împrejmuit cu gard de niște câteva fâclă de loc, în spatele curții, până de vale, în apa Bârladului și a adus un grădinar neamț care a croit drumuri pe care a așternut prundiș și năsip galben, și a sădit tot soiul de copaci de pe la noi și din străinătăți și a cărat apă cu sacalele ca să-i tot ude în timpul verei și a tăiat un mal de a cărat pământ în mijlocul grădinii unde a ridicat o movilă mare pe vârful căreia a așezat un pavilion lucrat și el numai în stejar. Apoi, a mai făcut o moară pe apa Bârladului. Mult stejar și multe parale a mai băgat și 'ntr'însa. Și a înconjurat toată moșia cu un șanț adânc, să nu-i mai calce nici un vecin hotarele.

Dar, după atâtea cheltuieli, conu Nicu s'a îndatorat peste cap și, cum s'au nimerit niște ani răi, a trebuit să vândă moșia.

De atunci, ea a trecut prin multe mâini până când a cumpărat-o mama. În fiecare vară veneam de la Iași la țară împreună cu mama și cu Iulia, care tot la noi era și căreia ciudata vrere a destinului îi hărăzise să se întoarcă bătrână acolo unde, în tinerețe, slujise la „conu Nicu”.

Așa mi-a fost dat să aud iarăși despre „conu Nicu”. Amintirile lui, revenită cu noi pe locurile unde fusese altă dată „la conu Nicu”, erau împresurate de prezența ei pe acele locuri și de ceea ce mai rămăsese din vremea lui conu Nicu. Căci multe se schimbaseră de-atunci. Vremile și oamenii aduseseră destule prefaceri. Proprietarii și arendașii cari s'au perindat pe moșie, dela conu Nicu până la noi, au schimbat multe din rosturile de odinioară. Dar strășnicia acaretelor „lui conu Nicu” a înfruntat vremea și urgia arendașimii. Iulia a regăsit grajdurile cele mari, de piatră, și coșarele, și pivnițele, și ghetăria. Mai erau în picioare, și săvanele cele mari de vite. Dar multe din acareturile vechi nu mai erau, ori erau dărăpănate. Gardurile erau toate căzute, iar în grădină, (unde „foisorul lui conu Nicu” înfrunța neclintit furtunile pe vârful movilei de pământ) săpneau

JOC

„Cine nu mă lasă să mă joc,
Liber să dau ochi cu sveltele
Forme fără timp și fără loc?
Cine-mi fură, rând pe rând, uneltele?”

Cine-mi toarnă 'n desfătări obidă
Și-mi dă zor și totu-i în zadar?
Îi cer apă și-mi dă cărămidă
Și-mi dă 'n loc de piatră, — var?”

Strigătul acesta, tot mai crud,
M'a 'ntălnit sub timp și loc.
Din grumazuri încordate 'n munci, din foc,
Din sudoare, groaznic, copilăros, aud:
„Cine nu mă lasă să mă joc?”

ȘTEFAN STANESCU

VIAȚA ȘI OPERA PICTORULUI NICOLAE GRIGORESCU

N. Grigorescu și sinceritatea în artă

de prof. IOSIF I. GABREA

Netăgăduit că însușirea dominantă în arta lui Grigorescu este **sinceritatea**. Glasul ei este cântecul nou, pe care l-a adus Grigorescu pe lume. Prin acest farmec irezistibil, lucrările lui Grigorescu au plăcut dela început, chiar celor cari nu prea știau ce să vadă în ele¹⁾. Și sinceritatea nu i-a fost turburată de nimic: nici de regule învățate, nici de setea de glorie, nici chiar de școala, pe care a primit-o la Fontainebleau. Ea nu i-a dat decât o direcție; i-a arătat un drum. Incolo, și-a descărcat prisosul fericirii lui sufletești în pictură așa cum cântă privighetoarea sub farmecul di-

Ciobănaș

mineții de primăvară²⁾.

Opera lui Grigorescu ne dă astfel prilejul de a încerca o lămurire a întrebărilor chestiuni de estetică: **ce înseamnă sinceritatea în artă?** Sinceritatea în sensul că arta ar reda **exact** realitatea? În acest caz, ar însemna că arta este o copie fidelă a naturii. Teoria aceasta a explicat secole de-a rândul arta; astăzi, însă, nu mai mulțumește pe nimeni. Și o sinceritate în acest sens n'ar fi asigurat lui Grigorescu un loc de frunte printre creatorii de cultură românească. Ceea ce înseamnă că alta este semnificația sincerității în artă.

Pentru explicarea ei, facem o distincție: a) **sinceritatea obiectivă**, în raport cu realitatea eternizată în artă și b) **sinceritatea subiectivă**, în raport cu starea sufletească a artistului.

În sensul sincerității obiective, Grigorescu afirma: „Orice lucru are o latură a lui mai expresivă... Acolo e taina vieții lui“³⁾; sufletul misterios al lucrurilor, pe care nu-l descoperă origine, în afară de artist. „Artistul vede și înțelege o mulțime de lucruri, pe care alții nu le văd, cărțile nu le spun, și pe care numai ani și ani de adâncă observație și de răbdătoare muncă te ajută să le desgropi și să le tragi la lumină din propriul tău suflet“. Este specificul, eternul din lucruri. „Și din acest etern al lucrurilor, natura n'arată decât linii vagi, forme nehotărâte și pete de culori; eu am să completez, am să spun tare ceea ce-mi șoptește ea în-“⁴⁾.

Prin urmare, sinceritatea în artă nu înseamnă că aceasta este **copie** a lucrurilor. Sinceritate nu este **exactitate**. „Ce înseamnă exact în artă?“ se întreabă Grigorescu. „În sufletul tău este taina care dă viață pânzei, nu în forma și culoarea exactă a lucrurilor. În sufletul tău e aerul, mișcarea, palpitarea caldă a liniilor din afară, prin care vorbește înțelesul din lăuntru! Nu vezi atâtea tablouri corecte, linse, reci, așa de uscate și de lustruite că oamenii de-acolo parc'au fost niște păpuși de lemn, date bine la strung... îmbrăcate și așezate frumos după regulile știute!... Exactitatea strictă. Nu-i totdeauna adevărul!... Despre un copac în care-mi desenezi frunza cu nervura sau un peisaj, în care-mi faci firul de iarbă, voi spune că nu-i adevărat... Ne uităm de departe la un necunoscut, care vine încet spre noi. Ce vedem noi din forma și mișcarea lui? Câteva linii. În acele câteva linii e „caracterul“. Să le știi prinde pe **acelea** — și să nu le pierzi apoi, în mulțimea detaliilor“⁵⁾.

Dorința de a prinde **adevărul, eternul, specificul** din lucruri îl făcea pe Grigorescu să creadă că, în natură, nu există repetiție! „Vai de acel, care, privind un lucru frumos numai **odată** și numai dintr'un **punct de vedere**, crede că l-a văzut destul... Nicio floare nu e repetiție!... Nicio undă de lumină. De milioane de ani, de când soarele trimite raze de lumină pe pământul nostru, n'au venit două la fel!“.

Se lămurește prin urmare că **sinceritatea în artă, în sens obiectiv, constă în a prinde esența, eternul din lucruri**.

Dar sinceritatea în sens subiectiv? O explică tot Grigorescu. „Eternul misterios din lucruri nu poate fi prins oricând, ci numai când îl descoperi în sufletul tău, **numai când ești sincer**... Atunci, uită-te bine la el și, dacă ești sincer, din două lovituri de pensulă, îl vei lua cu viață cu tot... Dacă nu ai această pregătire de suflet (sinceritatea), poți avea toate celelalte pregătiri și poți mângâia săptămâni întregi: nu-i vei lua decât umbra“⁶⁾. Eternul găsit în lucruri este redat prin sentiment, dacă aceasta este sincer. „**Sentimentul** colorează, nu pensula! Poți colora c'o bucată de cărbune, și toate tuburile din lume nu-ți dau albastrul unei flori de inșor, dacă nu-l ai în suflet“. „De câte ori nu mi s'a întâmplat, — continuă Grigorescu, — să văd un colț din natură admirabil, când n'aveam colorile la mine... Mă uitam la ceas, ca să viu a doua zi la aceeași oră, să lucrez... Veneam... și nu mai era nimic. **Erau copacii, era valea și aceeași lurașă era**, dar... nu mai eram eu cel de ieri“⁷⁾.

Iată dar în ce constă **sinceritatea subiectivă** în artă... Artistul e dator să aleagă din natură, din realitate, clipa care înfățișează eternul (sinceritate obiectivă), s'o simtă sincer și s'o redea ca atare (sinceritate subiectivă). Și Gri-

gorescu alegea.

„Eu aleg!“... „Fac ce-mi place mie! Ce corespunde sufletului meu... Căci nici n'aș putea să fac altceva... Numai în războiu am fost silit să ies din hotarele firii mele... dar acolo aveam o **chemare**, mai presus de artă și de viața mea... eram în războiu“... „Sunt atâtea lucruri frumoase în natură... Unde putem noi urca, nu până la ele... că aceasta nu e dat'omului... dar să ne apropiem de ele... Intotdeauna, rămânem **departe**... sub adevăr... foarte departe... Dar, cel puțin, unde nu mai știm ce să spunem și **cum** să spunem, să tăcem; să nu mințim!“⁸⁾.

Din cele două sensuri ale sincerității în artă, obiectiv și subiectiv, se desprinde menirea artiștilor: de a desface din haosul vremii clipa, prin care se poate privi în eternitate... Aceasta e funcția, pe care o împlinesc ei pe pământ: „**să te faci să vezi în vecii vecilor ceea ce natura nu arată decât odată, în fulgerarea unei clipe**“⁹⁾.

- 1) Al. Vlahuță - „N. Grigorescu“, Ed. Casa Școalelor, pg. 63.
- 2) Ibidem, 214.
- 3) Ibidem, 178.
- 4) Ibidem.
- 5) Ibidem, 175.
- 6) Ibidem, 155.
- 7) Ibidem, 180.
- 8) Ibidem, 180.
- 9) Ibidem, p. 31.

Amintirea „meșterului Nicu“

de MIHAI NICULESCU

Grigorescu a avut satisfacția de a fi fost nu numai înțeles dar și înconjurat de admirația discretă și de prietenia statornică a unor Kogălniceanu și Odobescu, Alecsandri și Vlahuță, ale căror nume, pe lângă acela al Domnitorului Carol I, le întâlnim printre cumpărătorii tablourilor lui.

El însuși recunoștea, cu prilejul primei lui expoziții, la București, în 1873, că fără să fi avut norocul unui public cunoscător și iubitor de artă, pregătit pentru înțelegerea picturii lui, s'a bucurat, totuși de atenție, nu a fost ocolit și cu atât mai puțin ignorat.

Dar mai presus de orice — și decât atmosfera caldă a prieteniei înțeleghătoare de care simte nevoie chiar sufletul unui artist orgolios — a avut parte „meșterul Nicu“ de bunul cel mai prețios pentru artist: timpul liber — „**matéria primă a creațiunii**“, în care-și dorm somnul lor vremelnic, așteptând să fie trezite la viața veșnică a artei, atâtea ne bănuite comori.

Acest bun l-a putut dobândi Grigorescu cu prețul unor străduințe ostentative, fără îndoială, dar i-a fost cruțată aspra suferință a mizeriei care descurajează deprimă și sleiește puterile creatoare ale celui încaput în ghiarele ei. Acestor împrejurări se datorește probabil, într-o măsură apreciabilă — dar în primul rând structurii temperamentale a artistului — armonia și optimismul operei lui lipsită de urma vreunei indiscreții biografice, simțirea de seninătate calmă și echilibru lăuntric ce se desprinde din contemplarea ei și ușoara tendință idealizantă a artei grigoresciene, mai accentuată spre sfârșitul vieții pictorului.

„Afară de episoadele de războiu și de tipurile semite din Moldova — scrie d. V. Cioflec în cunoscuta-i monografie închinată artistului — nu avem în opera lui Grigorescu nici o impresie tristă, nu găsim o diformitate, nu întâlnim nici o exagerare“.

El n'a avut, cum se spune obișnuit, o „**tehnică**“ fixă, un procedeu al lui invariabil, caracteristic ca atare, ci s'a folosit pe rând, de toate — și nici o predilecție anume pentru un anumit gen de subiecte. Opera lui e tot atât de bogată și de variată ca și natura dela care neconștient s'a inspirat, liber de orice constrângere: „**Eu aleg, nu corectez**, — spunea el: **fac ce-mi place mie, ce corespunde sufletului meu**“.

Fată cu furca

(Descn aparținând d-lui N. G. Grigorescu)

Preocuparea coloristului e aproape exclusivă în arta lui Grigorescu, artă impresionistă prin excelență, — a nuanțelor celor mai fugare și mai subtile — în care liniile, formele, ca și toate valorile spațiale sunt redată prin intensificarea sau diluarea cromatică a tonurilor, determinând planurile și adâncimea perspectivei.

Dar o artă de reculegere și distincție, străină deopotrivă exuberanței dionisiace și crudității realiste, — expresie a unui suflet de o rară intensitate contemplativă. Sentimentul neturburatăi singurătăți sporit cu impresia unei desprinderi și izolări insulare din mijlocul semnificațiilor și interpretărilor ce l-ar putea localiza anecdotic, — pe care-l încerci în fața unor tablouri ca **Primăvara** sau **Ciobănașul de pe valea Prahovei**, — constituie cea mai temeinică îndreptățire a speranței că arta grigoresciană, neîncetând de a fi comunicativă și prezentă în miezul preocupărilor de cultură ale veacului, își va găsi întotdeauna admiratori de elită. Lipsa de ostentație a operei lui e o cheazăie mai multă decât dinte timpului nu-i va stîrbi farmecul, nici nu-i va ofili frăgezimea coloritului și căldura învăluitoare a simțirii pe care o degajă, ci va trece pe lângă ea întocmai ca mulțimea distrată și nepăsătoare, spre satisfacția celor puțini fericțiți.

ție. După o muncă uriașă de trei ani căreia îi datorăm pictura bisericii S-ții Voivozi dela Agapia, „**Meșterul Nicu**“ își împlinește visul; Kogălniceanu, cucerit de cele văzute la Agapia îi acordă o bursă iar cu banii ce putuse să agonisească la mănăstire își pregătește plecarea la Paris. După câteva încercări de a se acomoda academismului, își dă seama că de străine de orice simțire sunt învățăturile oficiale și plăcă la Barbizon, unde, deși aproape necunoscuți încă, lucrau marii artiști ai timpului. Grigorescu a avut și imensul merit

Dela izvor

de a fi știut să ocolească academiile și școlile oficiale, să se ducă alături de Millet, Corot, Courbet, deși aceștia nu erau încărați de glorie ca Bouguereau și ceilalți corifei ai saloanelor oficiale din acea vreme. De aceea Grigorescu a primest și a îndrămat spre adevărata tradiție pictura românească. Fără el, am fi rămas la tradiția lipsită de interes și viață a „**picturii istorice**“ adusă de Aman sau la aceea stearpă, academică adusă de Mirea. Cei ce au făcut rău lui Grigorescu nu au fost nici detractorii, nici acei cari nu l'au înțeles și nici acei cari l'au acuzat și îl acuză de „**dulce-gărie**“.

Dușmanii lui au fost acei ce l'au imitat la exces, i-au vulgarizat, trivializat viziunea și subiectele. A fost imitat și admirat pentru slăbiciunile operei sale ca întotdeauna când un artist e difuzat într'un cerc excesiv de întins; publicul îl coboară la el. Este însă un alt Grigorescu, pe care nu l-a putut imita și difuza nimeni; acela dela Barbizon, acela al studiilor sale neîntrecute, al figurilor rembrandiene din epoca sa de bărbăție. El, ca și Corot au fost ispiți — și asta chiar prin esența felului lor comun de exprimare — de o reprezentare optimistă, bucolică a vieții, atunci când au ajuns la plinătatea meșteșugului lor, când au căpătat acea mare ușurință, rezultatul unei lungi și încordate experiențe.

De aceea, opera amândorura, și a lui Grigorescu ca și a lui Corot ne apar înfinit mai emoționante atunci când poartă în ele drama îndoelii, a efortului.

Tinerii ar trebui să ia aminte la aceasta, să înțeleagă cât de mult se răsună pictura când începi cu sfârșitul cum fac atât de mulți dintre ei azi

Trist adevăr e acela că lumea nu se schimbă. Grigorescu când a venit în țară a solicitat o catedră la Școala de Belle-Arte. „Nu-i loc vacant“ i s'a răspuns... Nu e greu de conceput cât ar fi folosit picturii românești învățăturile, entuziasmul lui Grigorescu. Numai evocarea a două nume ajunge; Luchian și Andreescu. Amândoi au pornit dela învățăturile lui cari **nu puteau** să nu fie fecunde.

Mirea și cu școala lui au născut pe Romano... Când era copilându Grigorescu cade la un concurs al Eforiei Școalelor pentru obursă în străinătate — visul lui. E respins nu că pictura nu era bună, ci se recunoscuse calitățile dar... îi lipseau câteva clase „umani-oare“ (el nu avea — copilul genial — de cât două primare).

Măcar acum să se facă ceva. În primul rând un Muzeu Grigorescu. Apoi, cum a sugerat d. Adrian Maniu, în casa de la Cămpina a maestrului să se facă un muzeu și o școală de plin-aer. Având înaintea ochilor priveliștile atât de dragi meșterului, elevii vor înțelege mai bine cât de mult a pătruns el firea și din pilda lui, vor ști, cei chemați, să culeagă rodul unei atât de frumoase vieți, închinată artei.

Pe Vârful cu dor

CARTEA FRANCEZA

Marcel Aymé: Gustalin, roman

(„Gallimard” — Paris, 1938)

Sunt autori cari izbutesc, indeobște mai aproape de începutul carierei lor literare, să-și afirme cu atâta strălucire și vădită plenitudine a mijloacelor de expresie, toată măsura talentului lor, într-o carte excepțională, încât preferințele publicului se fixează asupra ei cu o fidelitate exclusivă, care nu întârzie chiar să dea naștere unei prejudecăți dăunătoare pentru înțelegerea și dreapta prețuire a viitoarelor opere: aceea de a considera cartea, prin faptul perfecțiunii ei, ca un criteriu definitiv și obligator.

În ce-l privește pe scriitor, excesul acestei concentrări de atenție a lectorului asupra uneia din cărțile sale, îi ridică în față ispita primejdioasă de a încerca să se mențină la aceeași prețuire superlativă atinsă, nu printr-o continuă efortare de a se depăși cu fiecare operă nouă, ci supralicitând, prin abuz de procedeu, ceea ce-l va duce, inevitabil, la rețeta și manieră. Spre lauda d-lui Marcel Aymé trebuie spus și cu prilejul ultimului său roman *Gustalin*,

Marcel Aymé

ca și pentru *Le moulin de la Sourdine* și *Le nain*, următoarele extraordinare reușite rare a însemnat acum patru ani *La jument verte*, că amintirea succesului răsunător de odinioară n'a izbutit să disciplineze șerpuirea capricioasă a fanteziei sale mereu ocolitoare a drumurilor bătute.

Subiectul romanului și participarea personajilor la desfășurarea lui, pot să pară neverosimile și artificiale aceleia care ia cunoștință de ele din rezumatul unei recenzii, dar pentru cititor, arta naturalistă a d-lui M. Aymé, grația ușoară și firească a tonului povestirii îl vor ajuta să pătrundă, sub înfățișarea aparentă de prinsoare, în semnificația tănuțată a cărții, doveditoare a unei generoase înțelegeri. Fără ca autorul să accentueze o precădere vizibilă pentru personajul al cărui nume stă scris pe coperta cărții, *Gustalin* se desprinde din conturul unei fapte pline de viață și admirabil individualizată, într'un înțeles simbolic, prelungindu-se în amintire mai stăruitor decât în cazul celorlalți.

Pasiunea lui pentru mecanica automobilistică ar putea fi socotită, în alte împrejurări, ca semnul unei vocații nedesmintite, dar imposibilitatea de a și-o exercita cu folos, de a trăi de pe urma ei, în satul Chesnevilles din apropierea munților Jura, pe unde nu trece în fiecare zi câte o mașină de turism, la care se adaugă și lipsa simțului practic, fac din *Gustalin* un soi de maniac idealist, de visător himeric, pierdut în reverii fără sfârșit. De obicei firul pe care se deapănă razna neostenită lui închipuire începe dela vreo descoperire sau un miracol ce ar transforma modestul lui sat natal în localitate istorică sau loc de pelerinaj. Rezultatul ar fi o prosperitate nebănuită pentru garaj și mai ales o răsplată morală meritată adusă credinței lui statornice. Alteori, imaginează o țesătură balzaciană de operațiuni financiare, pornind însă, vai! de la sprijinul ipotetic al aflării unui secret numai de el știut: că pământul din Chesnevilles și împrejurimii cuprinde fabuloase zăcăminte petrolifere.

Ipotecându-și țarina lui, cu banii luați, *Gustalin* ar cumpăra alte pământuri, până când, printr'un sir de

ipotecări și cumpărări ar deveni proprietarul întregului sat. Atunci ar începe exploatarea bogățiilor subsolului și în scurtă vreme Chesnevilles ar ajunge un centru industrial important, o linie ferată s'ar construi, care tăind drumul principal, ar face ca toate mașinile să aștepte, — prilej de a se alimenta cu benzină și ulei dela garajul lui *Gustalin*. Singurul însă pe care *Gustalin* nu-l va specula, cumpărându-i pământul, va fi *Hyacinthe*, bunul lui prieten. Acest *Hyacinthe*, cu toate studiile făcute care-l destinau profesoratului, renunță la beneficiile unei licențe în științe și trăiește viața agricultorului, perfect adaptat, prin apucături și vocabular, la ritmul muncilor câmpului, senin și împăcat cu o existență mediocră, lipsită de orizonturi. Așa o judecă nevasta lui, *Martha*, fiică de pădurari, care sperase, căsătorindu-se cu el, să trăiască în orașul dorit cu o patimă aprigă și mistuitoare. Când e silită, în cele din urmă, să renunțe la orice nădejde de a-l mai convinge pe *Hyacinthe* să plece la *Besançon*, fuge împreună cu *Gustalin*, care nu poate rezista temperamentului voluntar al *Marthei*, cu toată prietenia și admirația ce o are pentru *Hyacinthe*. Dar în oraș *Marthe* moare curând din cauza unei nașteri, iar *Gustalin* se întoarce la *Chesnevilles*, unde reveriile lui nu erau silite să se adapteze formei precise și să suporte controlul brutal al realităților. *Hyacinthe* însuși se recăsătorește și viața și reia, netulburată acum, cursul monoton întrerupt pentru scurtă vreme.

Regăsim în *Gustalin* aceleași însușiri din *La jument verte*, de observație minuțioasă împletită cu o fermecătoare ingenuitate aparentă, care creiază între toate fapăturile, oameni și animale, climatul favorabil unei intime înțelegeri, ce pare foarte firească; apoi, un simț al comicului gras, de cea mai pură speță molierescă și un limbaj truculent de o nesecată vervă, uneori cu efecte de brio extraordinar, atingând fără să le fi căutat cu dinadinsul, amplexarea și exemplaritatea unor pagini de antologie.

Acelea în care este vorba despre *Museau*, căinele ciobănesc al familiei *Jouquier*, sunt dintre cele mai remarcabile, pe care le însemni la prima lectură, ca să le poți mai lesne regăsi, cu prilejul unei reveniri. Iată câteva rânduri numai, dintr'un fragment mai întins, din care se poate vedea totuși darul de povestitor și puterea înțelegătoare a simpatiei autorului:

„După obiceiul lui, *Hyacinthe* îl deslegă pe *Museau* după vreo jumătate de oră dela plecarea *Marthei*. Neștiutor despre ce avea să urmeze, căinele nu se arată deloc recunoscător. Dealtfel, omul și animalul, trăind în bună înțelegere, nu păreau să fie în legături prea strânse. Își acordau unul altuia puțină însemnată și cu toată admirația ce avea pentru felul viu al lui *Hyacinthe* de a-l păli cu vârful saboților în coaste, *Museau* era mai puțin zeles față de el decât de stăpânul său, șovăind un răstimp, ca și cum ar fi vrut să se asigure mai întâi că era vorba de o poruncă chibzuită. Lucru ciudat, *Martha* le vorbea adesea amănândura pe același ton de bănuială și iritare stăpânită.

Căinele, pornind dela această observație, se obișnuise să-și privească stăpânul ca pe un tovarăș destul de înzestrat sub anumite raporturi, dar de o sensibilitate rudimentară. Cel puțin dela el nu se putea aștepta la surprize și loviturile de sabot al căror privilegiu îl avea erau mereu echitabile și întotdeauna așteptate. Dinspre partea lui, *Hyacinthe* nu încerca pentru *Museau* decât un sentiment de amicitie foarte moderat. De altfel nu punea mare preț pe câini, așezându-i în rândul acelor specii domestice, cu deosebire supuse autorității femeilor, care iubesc în ei o înclinare impudică spre umilință.

Museau nu se grăbi să profite de libertate, topăind prin curte. Vroia să manifesteze împotriva atmosferei dușmanice și să arate în același timp că nu-i bucurie pentru el, în casa asta, în lipsa *Marthei*. Cum părea puțin dispus să răspundă chemării sale, *Hyacinthe* îi zise, ieșind din curte:

— Nu mai face moțturi! Cu mine nu merge!”

— m. n. —

BANI NOROCOȘI

de PETRU ȘERBANESCU

Pe deasupra mesei verzi, fumul de tutun se ridica în valuri groase, cuprinzând bucăciă cu bucăciă atmosfera și făcând-o irespirabilă.

Crupierul cel gras și chel, cocoșat pe scaunul lui înalt, strigă cu voce subțirică: — „Faceți jocurile, domnilor!”

Discul, presărat cu cifre colorate, pe care alerga în salturi desmetice, o minge micuță, se învârtă din nou, ametitor de repede.

Mulțimea de capete asudate, ca la o comandă magică, s'a aplecat deasupra mesei. O sută de mâini tremurătoare s'au întins peste postavul verde și pătratele numerotate s'au acoperit de fișe colorate.

Instinctiv, *Radu* duse mâna la buzunarul hainei și deși știa bine că nu mai are nici un ban, se scotoți cu îndărătnicie, întâi în buzunarul surtucului, apoi în cele ale pantalonilor.

Nimic! Nu mai avea nimic.

Privi, buimac, în jurul lui. — Doamna grasă de alături consulta un cartonaș pe care notase niște cifre. Era sta-cojie la față și din când în când ofta înăbușit. În partea cealaltă, un tânăr slab și palid, lăsase să cadă, cu o mână tremurătoare, câteva fișe pe un număr, dar se răsândise numaidecât și le schimbase pe altul. Se agita într'una, cu nervozitate și lovea cu cotul pe vecinul său, un omuleț cu un neg mare pe vârful nasului. Se întoarse, cu o figură rușinată către acesta și se scuza politicos: — „Iertată, vă rog!”

Dar omulețul părea cu totul absent. Luă câteva fișe verzi și le aruncă pe un număr. După aceea își sprijini, liniștit, capul în palme și așteptă nemșcat.

Radu privea toate cele ce se petreceau în jurul și i se părea că trăiește în vis. Destinderea ce urma energiei pe care o îndurase atâtea ore de-a rândul în cufunda într'un fel de inconștiență. Totuși gândul de adineori reveni, îndărătnic, sfredelindu-i creierul ca un cui: „Nimic! Nu mai avea nimic!”

Se smulse de lângă masa de joc și cu pași repezi ieși din sală. În timp ce-și îmbrăca paltonul se privi într-o oglindă.

Oare el era omul acela palid ca un cadavru, cu obraji scofăciți și cu ochii adânciți în orbite? Vru să zămbească dar imaginea din oglindă nu-i întoarse decât o strămbătură penibilă. Băiatul dela garderobă care îi ajutase să îmbrace paltonul, îl privea mirat. Își aduse aminte că ar trebui să-i dea un bacșiș și faptul că nu putea s'o facă îi ridică un val de sânge în obraji.

Iată că mai sunt în stare să roșesc și pentru fleacuri, gândi el. Își puse pălăria strămb pe cap și scobori în grabă treptele Cazinoului. Aerul rece și umed de afară îl izbi în față cu violență, făcându-l să stea o clipă locului, desorientat.

Ploua — o ploaie mărunță și înghețată de toamnă târzie. Sub lumina palidă a becurilor electrice, trotuarele cheiului luceau de parcă ar fi fost lustruite. Marea se agita nebunește, scoțând mugete sălbatice de păreau, în întunec, strigătul de moarte al unei fiare apocaliptice.

Radu porni cu pași șovăelnici dealungul cheiului.

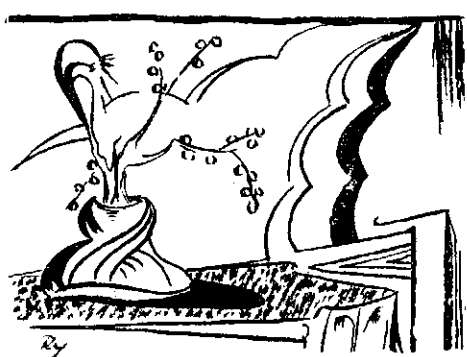
„Ce să facă acum? Încotro să meargă? Pierduse tot, absolut tot. Nu mai avea nici măcar atât cât i-ar fi trebuit ca să-și astâmpere foamea, care începuse deodată să-l chinuie. Ce animal caraghos mai e omul! E drept că nu mâncase nimic de azi dimineață, dar într-o împrejurare ca asta mai trebuia oare să-i fie foame?”

Pierduse bani cari nu erau ai lui — banii aceia blestemați pe cari trebuia să-i înapoieze chiar mâine. Bucuros ar fi răbdat de foame, bucuros ar fi răbdat de frig, bucuros ar fi răbdat orice, dacă ar mai fi avut banii aceia străini.

Acum de unde să-i ia Doamne? De unde?

Se opri în fața balustradei ce mărginea cheiul, și privi sbuciumul mării care, în întunec, părea că se păcură. Cu tot frigul umed al nopții, lui îi era teribil de cald. Își scoase pălăria și șezu așa, cu capul descoperit în bătaia aspră a ploii. Picăturile se prelingeau, înghețate pe față, strecurându-se pe sub gulerul paltonului și gâdilându-l pe gât. Deodată, cineva din spate îi puse o mână pe umăr. Se întoarse, tresărind și la lumina slabă a felinarului putu să distingă fața trudită a unei femei tinere îmbrăcată săracăcios.

— „Ai pierdut? — îl întrebă ea cu o voce aspră.

— „Am pierdut tot, tot, absolut tot, răspunse el mașinalicește.

— „Ei, și acum?” *Radu* nu răspunse. Se mulțumi să ridice din umeri și își întoarse privirea din nou spre mare.

— „Acum, gândi el, nu-mi rămâne decât moartea!”

— „Prostii, spuse femeia, ca și cum i-ar fi ghicit gândul și luându-l de braț, adăugă repede, aproape poruncitor: „Haide, vino cu mine. Trebuie să te încălzești o leacă. Trebuie să bei un ceai fierbinte. Nu vezi cum te-a pătruns ploaia până la piele?”

Radu se uită la ea mirat. Pe față răvășită a necunoscutii, ploaia se prelungea în râulețe subțiri, ștergându-i pe alocuri fardul. Așa, inegal vopsită, femeia părea că poartă o mască caraghioasă.

„Ce tot vorbeai ființa aceasta stranie? Doar îi spusese că nu mai are nici un ban. Ce naiba nu-l lăsa în pace?”

O urmă totuși cu docilitate. Orice urmă de energie i se topise și se simțea atât de sleit de puteri încât îi venea să se trântescă jos în stradă și să rămână acolo în ploaie.

Nu și-a dat seama cât a mers până ce s'a pomenit dinaintea unei case străambe, cu porți mari de lemn. A urcat ca un automat, scările putrede care trosneau îngrozitor sub greutatea pașilor. A intrat după aceea într-o odaie caldă în care mirosea plăcut, a gutui, și epuizat, s'a întins, așa îmbrăcat cum era, pe patul mic de fier ce ocupa o jumătate din încăpere. Căldura îi pătrundea prin toți porii, moleșindu-l.

Rămăsese cu privirea pironită în tavanul care părea că se apropie din ce în ce de el, gata să-l strivească. Aproape că nu-și mai dădea seama ce se petrecea în jurul ei. Parcă femeia i-a spus ceva și a răs. După aceea a dispărut din odaie și el a rămas singur. Vru să-și amintească ce i-a spus. „Dormi dragă. Mă duc să-ți fac un ceai și viu acasă”. — Cam așa ceva. Dar asta n'avea nici o importanță. Li era somn și ar fi vrut să doarmă o veșnicie. Ah, Doamne ce somn îi era!

Se întoarse pe o parte și băgă mâna fierbinte sub saltea ca să și-o răcorească de fierul rece al soneriei. Deodată tresări și dintr'un salt fu în mijlocul odăii. În mână avea o pungă veche de piele plină de monezi și hârtii.

Banii! Dumnezeu mare — bani! O deschise și începu să numere repede: cinci sute... o mie... o mie trei sute... două mii cinci sute. Două mii cinci sute! Erau destui. Cu banii aceștia putea să câștige într'un ceas tot ce pierduse.

Fără să mai stea pe gânduri, își luă pălăria de pe masă și deschizând binșor ușa, scobori treptele și ieși în stradă.

Se apropie de poartă și vadă numărul casei căci nici o clipă nu-i trecuse prin minte că s'a putea să nu mai înapoieze banii aceștia. În surescitarea nervoasă în care se găsea, eventualitatea unei pierderi nu-i apăsase în minte.

Cu greu putu să descifreze pe tablă ruginită cele două cifre: 1 și 7 deci 17.

Porni aproape în fugă spre cheiu. Li era teamă acum să nu se fi închis Cazinoul. Dar nu, slavă Domnului, nu se închisese încă. Văzu de departe ferestrele luminate cari, în noapte, păreau un grup de licurici și simți inima sbătându-i-se, gata să-i spargă pieptul. Când deschise ușa, băiatul dela garderobă, care ațipise, tresări înspăimântat.

— „Domnul s'a întors? Întrebă el cu jumătate de glas.

Dar *Radu* nu răspunse. Își asvârli paltonul și se repezi spre sala de jocuri. Când intră, lumina puternică și fumul de tutun, îl orbiră o clipă, silindu-l să închidă ochii.

Auzi vocea obosită a unui crupier anunțând: — „Faceți jocurile domnilor!”. Se apropie atunci de una din mesele verzi, dimprejurul căreia lumea se mai rărise și scoțând din punga jerpelită o hârtie de o mie, o puse pe numărul 17. După aceea închise ochii și așteptă sprijinit cu palmele de marginea mesei. Vocea monotonă strigă: — „Nimic! Nu mai merge”. Numără câteva clipe grele în care *Radu* avu senzația morții. Inima nu-i mai bătea în piept iar mâinile și picioarele i se făcuseră ca de gheață. Și deodată, în tăcerea ce se făcuse o clipă în jurul mesei, vocea cunoscută anunță pe același ton neutru:

— „Șaptesprezece, negru, impair!”

Radu nu se clintii din locul lui. Deschise doar ochii și privi muntele de fișe colorate pe care cineva i-l împingea înaintea. Era liniștit ca și cum se așteptase să câștige. Gânduri multe și felurite i se învâlmăseau în minte. Nu mai era atent la cele ce se petreceau în jurul lui. Grămada colorată de bucățele de os îl fascina și nici nu auzi când crupierul anunța un nou joc. Tresări puțin doar atunci când auzi aceeași voce subțirică și monotonă repetând: „Șaptesprezece, negru, impair.”

Se uită amețit împrejur și văzu pe omulețul cu neg pe nas, privindu-l mirat, își dădu seama că se așezase din întâmplare, la aceeași masă la care jucase și mai înainte.

— „Luați-vă banii, domnule, îi spuse crupierul cel gras și chel, de pe scaunul lui înalt și cu lopăcița îi împinse imediat un nou morman de fișe și de hârtii de bancă. Ca în vis, *Radu* le luă

și-și umplu buzunarele cu ele. Așa trebuia să fie, așa era drept să fie... șaptesprezece, negru, impair... Doamne ce mai bani... mâine va putea înapoia banii ce nu erau ai lui... șaptesprezece, negru impair... oare câte mii avea în buzunar?... ”

Gândurile i se învârtău în creier ca într'un galop fantastic. Așteptă să mai strige odată crupierul și când acesta anunță: „33, negru impair” — simți parcă o mirare că nu ieșise iarăși 17. Se depărtă de masă, șovăind ca un om beat, finând mâinile strâns lipite de buzunarele pline cu fișe. Trecu pe la „cassă”, ca să le schimbe, apoi își luă dela garderobă, paltonul, pe care același băiat somnoros îl ajută să-l îmbrace și ieși din Cazinou.

Făcu câțiva pași pe cheiu și se așeză pe o bancă — pe aceeași bancă pe care șezuse femeia trimisă de providență.

Nu mai ploua și marea se mai potolise puțin. De după nouri, apăruseră câteva stele care clipeceau, stânghere, în întunec.

Mai târziu, n'ar fi putut spune cât a stat acolo: o oră, două, mai mult poate. Dormise sau fusese treaz? Nu-și mai amintea nimic. Atât doar știa că atunci, când s'a trezit din toropeala a-

ceea, vecină cu moartea, se făcuse ziua. Marea era acum liniștită și în lumina nehotărâtă a dimineții, valurile păreau cenușii.

Departe, spre răsărit, văzduhul se înroșise. Avea să răsăre soarele. *Radu* se ridică depe bancă și-și întinse trupul întepenit. „Banii” fu primul lui gând și speriat își pipăi buzunarele. Dar banii erau acolo: hârtii multe și mone-de grele. Erau mai multe decât ar fi sperat vreodată să aibă. Își strânse la piept, paltonul și zâmbind fericit, porni cu pași mari spre oraș. „Trebuia să dea înapoi, numidecât, banii necunoscuții, banii pe cari îi luase aseară... îi luase sau îi furase? Bine înțeles că nu se gândise nici un moment să nu-i înapoieze... dar dacă pierdea? Ei bine, atunci ar fi murit și el. Ei, și? asta parcă schimba situația? Banii tot furai erau”. *Radu* se opri o clipă și, dându-și pălăria mai pe ceață, își șterse cu dosul palmei nădușeala ce-i izvoră de pe frunte.

Ce rost mai aveau gândurile acestea, acum? Îi va da înapoi femeii toți banii și îi va mai da dela el încă pe atâta.

Grăbi pașii și peste câteva minute fu dinaintea casei dărăpănate cu porți mari de lemn. Pe tablă ruginită, numărul apărea acum clar, scris cu vopsea roșie, de o mână nedebică: un 1 mare și un 7 mai mic. Intră în curte și începu să urce scările de lemn putrede, care trosneau îngrozitor la fiecare pas. O pisică neagră îi tâșni în față, făcându-l să tresară. Dar oare ce era lumea aceea adunată pe coridor? Ce s'o fi întâmplat?

O bătrânică încovoiată ca o cârjă, ședea mai la o parte și privea împrejur, cu ochii speriați. *Radu* se apropie de ea.

— „Dar ce s'a întâmplat, mătușico?”

— „Apăi s'a spânzurat, săraca.

— „S'a spânzurat? Cine s'a spânzurat?”

— „O femeie, dom'le dragă. Că-și strânse și ea sărăcuța câțiva gologani să poată pleca la maică-sa, în Polonia și i-a furat as'noapte un golan. Trăsnii-l ar Dumnezeu să-l trăsnească. Că cică era un boer, boeri-l ar Scaraoski pe lumea cealaltă! A lăsat, sărămănică, o scrisoare. Dacă vreți, puteți să intrați că e domnu comisar înăuntru.

Radu nu mai ascultă sporovăială bătrânei. Gâtulejul i se ușorase ca după febră, urechile îi țiuiau și simțea sângele svăcnindu-i vijelios, în temple. Împletindu-se, scobori treptele și ieși în stradă. Se opri puțin și rezemat de poarta mare, de lemn, căută să-și liniștească bătaile nebunești ale inimii. Incolo, spre stânga, la capătul străzii, se vedea marea, care acum, în bătaia razelor soarelui, era albastră — de un albastru splendid, de safir. Un vânt călduț aducea dinspre port miros sărat și aspru. Avea să fie o zi minunată. De după un colț apărură deodată o femeie sdrențăroasă, cu un copil în brațe. Când ajunse la dreptul lui *Radu*, se opri să ceară ceva de pomană. Acesta tresări și o privi mirat, ca și cum s'ar fi deșteptat dintr'un vis, într'un loc necunoscut. Scotocindu-se, repede, prin buzunare, scoase un pumn de monezi și de hârtii de bancă și i le dădu. Cersetărea îi privi o clipă înmărmurită, apoi vru să zică ceva dar *Radu* îi întoarse spatele și se depărtă. Undeva, la o biserică, porni să sune clopotele. Atunci femeia se întoarse spre răsărit — într'acolo de unde soarele își trimite acum razele calde — și cu mâna plină de bani își făcu cruce.

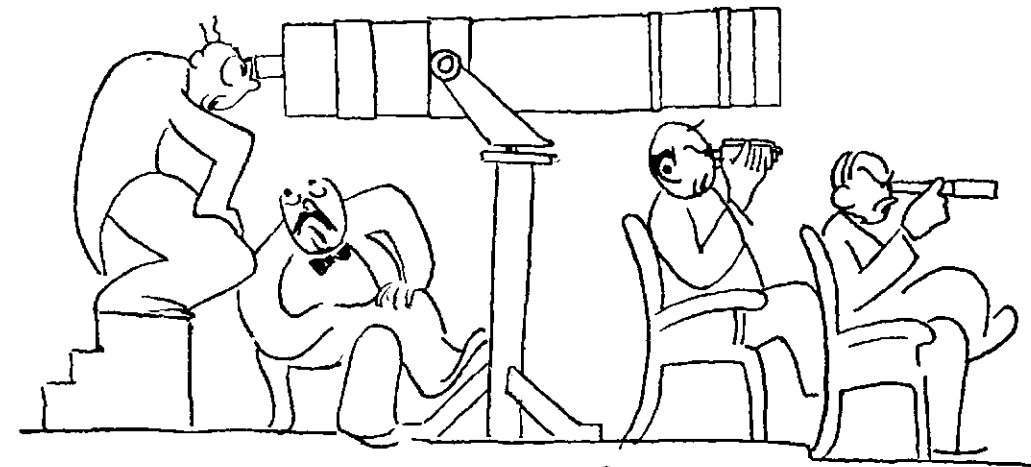
Citim:

„Stagiunea Teatrului Național se încheie în seara de Duminică, 29 Mai”.

La un sfârșit de stagiune a primei scene românești, s'ar cuveni — veți spune de bună seamă — să ne aruncăm privirile înapoi pentru a îmbrățișa holdele cu rod, terenurile artei dramatice muncite cu răvnă, belșugul înfățișat al rezultatelor culese.

Ne-am propus să o facem, nu firește fără a ne înarma cu un binoclu.

Și recunoaștem că am greșit. Am greșit, trebuie să precizăm, instrumentul.

Activitatea teatrală dela noi plutind în cel mai bun caz în nori (fiindcă de viziuni conforme unui progres real, sau de înfăptuiri demne de admirație,

Poșta redacției

D. AL. P. B. COHULEANU. — Vă răspundem la acest „psiodonim” așa cum ați dorit, nu însă *tocmai* cum veți fi dorit. Colaborarea d-voastră nu poate fi acceptată cu asemenea versuri:

„Erai micuță în vremea aia
O biată humă (?) în coajă verde
Gândul, îți zbura, ca ploaia
La vârsta ta cum lumea crede”.
E încă departe vremea aia când —
versurile d-voastră vor putea fi inserate într-o revistă literară.

AUREL CHERLEA. — „Imi permit, scrieți d-voastră, cu puțina mea însemnatate (de ce atâta modestie?) să vă rog ca alăturată poezie „Vagul” cu totul originală (lucrurile se dovedesc — din păcate — a fi cu totul exacte) pe care, dacă o veți găsi de cuviință bună, să mi-o publicați și mie...”

Dacă ar degaja vreo însemnatate imi permit să vă mai trimit succesiv”.
Mai trimiteți succesiv. S'ar putea ca alte versuri dintre cele — să zicem — posterioare să degajeze însemnatate. Vagul nu prea degajă:

„Inform
Pe-o pernă dorm
Geana umedă, deblă
S'a închis dormind copilă.
Visuri vagi prin cap incerte-mi trec.
Sumbu chipuri mă înfloară
Simt că mă năbuș și mă 'nec,
Și c'o mână mă omoară
Tresar
Un vis bizar”.

Un sfat: nu vă recitiți versurile. S'ar putea s' aveți cosmaruri mai fioroase.

EMIL DEM. RUSU. — „Poiana licuricio” promite. Mai trimiteți!

D-NA FAVORITA ROMANESCU. — Trimiteți-ne ceva fără caracter ocazional versuri care să aibă nevoie a fi declamate. Primim cu plăcere.

TEOFIL ALBATROS. — „Iar prin raf-turile circumvoluțiilor gânduri negre imi vin ca niște torente mănate de talfunul distrugător și sălbatic al vieții. Iritat pe patul nenorocirii mi se perindă prin minți, furtuni de cosmar și ultimele clipe ale nenorocirii... Firul gândurilor lui e curmat de besna de moarte adusă pe aripiile vântului haotic, ce-mi lovește temporar în timpan și care mă obsedă ca o pădere de rău”.

„Torentele de gânduri” ce vă vin „prin raf-turile circumvoluțiilor cerebrale” mănate de talfunul distrugător al vieții — canalizate spre altă destinație decât o revistă literară.

„Temporar” e cel mai bun lucru ce puteți face.

SANDU RUSSU-SARU. — „Picăturile de otrăvă” au duh. Continuați. Se vor publica unele.

PAUL ȘTEFANOVICI. — „Fragment” e plin de duioșie. Aveți calități literare. Când veți reuși să lepădați unele trivități scrisul d-voastră va fi demn să vadă lumina tiparului.

V. IVANESCU. — Versificați cu ușurință. Scrieți cât mai mult și revedeți-vă scrisul. Foarte curând vă veți vedea versurile tipărite.

DINU STELIAD. — Versurile d-voastră suferă de retorism. Feriți-vă de poezia ocazională.

MATEI BATRANU. — Aveți imagini frumoase și versuri muzicale. Mai trimiteți!

P. P. TATARU. — Mai așteptăm și alte poezii. „Drum” ne-a plăcut mult.

VICTOR BALANESCU. — „Dor” nu poate fi publicat.

„La umbră să ascult un cor
De nați pădurene” (!).

CRONICA DRAMATICĂ

de CICERONE THEODORESCU

La închiderea stagiunii Teatrului Național

n'a putut din păcate să fie vorba) ar fi fost mai indicat telescopul.

Și încă... De pe terasa Cercului Militar, de pildă, cu telescopul care stă 'ntr'un picior, visând ca dulcele coco-stărc meditativ al lui Alecsandri, tot

zâmbitor, ferice și fără a face nimănu, nici prea mare bucurie, nici prea mare supărare, foarte dispus să dispară nelăsând motive de vorbă sau cumva de regrete, foarte... „englezește” și de-o perfectă discrețiune!

Dar pentru a păstra fiecărui lucru genul său — asta și în sensul gramatical — nu vom zice, iarăși, despre răposata stagiune (Dumnezeu s'o erte, că dacă nici El n'o va face, apoi spectatorilor — deh! — ce să le mai pretindem?) urmând pilda lui Odobescu: De e curcă
Ce se 'ncurcă
In revărsatul zerilor
In calea vânătorilor...

Nu vom zice din două motive. Mai întâiu pentru că noi, cum ne-a plăcut s'o spunem și în alte rânduri, nu suntem vânători mai altcum decât Odobescu, și pe urmă pentru că însăși zisa stagiune ne sugerează, dacă e vorba să-i căutăm asemănări în neamul păsăresc, mai repede biblica sau gâsca, decât curcă.

Dacă ne vom fi gândit și la aceasta din urmă, faptul se datorește negreșit numai înfățișării ei, la fel de plăpândă...

Si mai la urma urmei de ce nu am spune-o pe șleau?

În sensul contabilicesc, putem vorbi pe bună dreptate de o **închidere a stagiunii** Teatrului Național.

Faptul este cu strictete exact. În sensul artistic însă, n'ar fi o gențilă — numai — balivernă, pretenția de a vorbi și de un **bilanț** al stagiunii? Ni se pare că îndoială nu mai incăpe

și nici chip de vreo greșală nu este.

Prima noastră scenă (și e locul să reamintim că îi zicem cum i se zice: „prima noastră scenă”... fiind în cele ce scriem despre dânsa, de fapt un citat căruia în mod corect musai ar fi să-i punem ghilimele!) n'a îmbogățit și n'a sărăcit, n'a ajutat și n'a umilit mai mult decât era, n'a stimulat și n'a dat înapoi peste ce dăduse până acum, viața teatrală românească.

Anul 1937—38 al Teatrului Național s'a scurs monoton, — fără să-și simtă tristețea, fără să-și schimbe un milimetru din matca tăiată oblu, — ca o suprafață netulburată, de apă de șes.

Iată de ce nu avem curajul („coraj”, în românească țărânului însemnează **inimă, îndemn**) de a aminti, de a menționa, de a cataloga, de a exprima... deziderate, de a releva realizări, de a sublinia erori.

Nu ni se pare, această nobilă și fericită treabă, de nici o specială lipsă.

Și nici nu ne găsim covârșiți de vre-un deosebit sentiment de răspundere, sau de datorie neîmplinită, sau de absență nemotivată.

...Iar dacă este vreo absență în ade-văr, apoi mai ales motivată este!

Așadar „stagiunea Teatrului Național se încheie în seara de Duminică, 29 Mai. Și gata?

Am tras cortina de fier, cu sgomot de prăvălie la ora de după amurg, am oblonit dreptunghiul — pasă-mi-te magic — al scenei, am răsuflat ușurați și ne plimbăm de aci înainte pe Calca Victoriei sau ne pregătim de cecaco se chiamă la noi „un voiaj de studii (dragă...) în străinătate”.

NICOLAE CIUCEANU

LOCALISM CREATOR

Problema culturii regionale e deosebit de importantă, fiindcă din acest focar care este provincia, se creiază un mediu de înalte preocupări literare. Localismul creator este deviza cu care au pornit scriitorii și literații din orașul atâr strălucite tradiții culturale: Sibiuul. „E vorba anume de ilustrarea prin noi fapte, a activității creatoare a provinciei și implicit de o temerară luptă împotriva perimatei concepții ce a socotit atâtea vreme provincia drept un întințim al valorilor culturale”. Astfel vorbea profesorul Al. Dima, președintele scriitorilor sibieni, într-o conferință. Au pornit scriitorii sibieni la muncă, spre a reinvia filonul de esență pură al Ardealului tânăr. Din elementele ce lucrau mai înainte disparat s'a constituit acum gruparea intelectuală „Thesis”, care se străduiește să reinvie localismul creator și prin care se sădesc năzuințele spirituale ale unei generații vesnic stăpânită de bogăția valorilor culturale.

Cu mult înainte, regretatul Octavian Goga, în „Fragmente autobiografice” scria că literatura trebuie să izbucnească local, vulcanic, din rărunchi unui popor, căci numai atunci își are valoarea ei. Iată de ce justificările d-lui prof. Al. Dima asupra localismului creator sunt cu totul întemeiate. Căci sufletul ardelen ce se desvoltă pe aripi etnicului este în scădere în fața puternicei ofensive a spiritului minoritar. Deaceia, localismul creator trebuie să opună acestor năzuințe minoritare, opere pozitive ale spiritului nostru național. D. Ioan Chinezu, într'un interesant studiu intitulat „Aspecte din literatura maghiară-ardeleană”, spune că o înviare, o creștere cantitativă și calitativă a producției literare minoritare, se remarcă în mod evident. Societăți și grupuri literare încep să aibă o viață mai intensă; și numai dela 1918 încoace, s'au întemeiat, în răstimp de 5 ani, 243 publicații noi, iar viața revistelor maghiare, cu toate oscilările, a cunoscut un avânt deosebit. Apoi, trebuie să mai ținem seamă, că în Ardeal, mișcarea literară a sașilor este foarte bine organizată, iar revista „Klingsor” — a cărei activitate este bine cunoscută, în decurs de 16 ani a avut o fructuoasă activitate ce s'a răspândit până în Germania și a realizat la noi în țară, aceea faimoasă „Deutsche Buchgilde in Rumänien”.

În fața acestei ofensive de creație culturală minoritară, localismul creator al intelectualității ardelen este pedestaltul unei trănice afirmări românești. Iar dinamica autohtonismului nu trebuie să se sprijine numai pe argumente istorice în Ardeal, ci trebuie să se legitimeze și printr-o creație spirituală manifestată în ciclu românesc, în fenomen național organizat.

Localismul creator care a dat naștere grupării intelectuale „Thesis” desfășoară o remarcabilă activitate. Din sânul acestei grupări fac parte

numeroase talente afirmate sau pline de făgăduinți ale literaturii contemporane și de mai târziu. În mijlocul acestui cenacul literar își desfășoară activitatea: Al. Dima, Emil Cioran, Pimen Constantinescu, dr. Popescu Sibiu, Licu Pop, Mircea Alexiu, Ionel Neamtzu, Paul Constant, Lucian Bologa, Iulian Dumitru, Giuseppe Cifarelli, G. Fonea, C. Medrea, Ecaterina Săndulescu, îndrumați de personalitatea covârșitoare a venerabilului scriitor ardelen Horia Petra Petrescu.

CONU NICU

(Urmare din pag. 4-a)

paragina și caprele arendașului. Mama, când a cumpărat moșia, a găsit-o arendașului unui evreu și a trebuit să respecte contractul de arenda încheiat de fostul proprietar.

Bătrâna Iulia se războia aproape zilnic cu arendașul când vedea caprele lui în grădină, când vedea că ține viței în o-daea „portarului”, sau că a făcut găini în vreuna din încăperile conacului și îl amenința cu mânia de dincolo de mormânt a lui „conu Nicu”.

Iulia — de sigur — nu știa de altceva decât de „conu Nicu”, dar chiar bătrânii din sat, deși văzuseră perindându-se atâția proprietari la stăpânirea moșiei, nu pomeneau decât tot de „conu Nicu”.

Fiecare loc, fiecare acaret le răscoleau aduceri aminte din vremea de demult „când era conu Nicu”.

Deși conu Nicu nu mai era de mult, deși moșia trecuse de-atunci prin atâtea mâini, țărânii nu pomeneau decât numai de „conu Nicu”. Duhul lui „conu Nicu” plutea, după atâtea vreme, peste lucruri și peste locuri.

— Când era conu Nicu...

Iaca, așa l-am cunoscut pe conu Nicu; din gura lumii. În copilărie dadaca imi tot spunea de conu Nicu; mai târziu, la moșie, oamenii și locurile iarăși vorbeau de „conu Nicu”. Mi-a fost dat să aud mereu de el și să trăiesc în acaturile lui dela țară care, astăzi, sunt ale mele. Grajdurile cele mari, pivnițele cele grozave, foisorul de pe movila din grădină (pe tăbliile căruia s'au iscalit

Vasile Alexandri, Mihail Eminescu, Eugen Ventura, P. P. Carp, Gh. Volenti ș. a.) copacii bătrâni cari au mai rămas în viață imi aduc mereu aminte despre conu Nicu. Aceeași ciudată vrea a destinului a voit ca și la Iași să locuiesc, cei din urmă opt ani până la moartea mamei, în casa de pe strada Română care a fost a lui. Și casa lui din Iași avea ziduri groase, pivnițe mari cu cotoane de catacombă, grădină cu movilă de pământ și kiosk, grajduri teimeinice și suri, și remize — ca la țară. Se cunoștea că au fost ale lui conu Nicu.

Dar nici casa din Iași — în care am locuit — nu mai era de mult a lui...

Multă vreme nu știusem cum era la față acel „conu Nicu” despre care tot auzisem și pe care imaginația mea, din copilărie, mi-l înfățișa, după povestirile lui și ale sătenilor de la Buhăești. Intr-o zi, din întâmplare, l-am văzut.

Față uscată, aspră, și căutătură încrunțată. Privea fioros cu o pereche de ochi sfredelitori din portretul atârnat în sala Prefecturii din Vaslui — unde sunt portretele tuturor foștilor prefecți.

Îl știusem pe conu Nicu mare vânător și mare citor de acareturi, dar nu știusem că a fost și prefect de Vaslui...

Iar chipul lui din sala Prefecturii mi-a confirmat spusa lumii că „era conu Nicu om aprig la fire și iute la mânia”.

Abia acum am aflat că mormântul lui, părăsit și înstrăinat, se află la Zăpodeni, în ținutul Vaslui, unde a avut moșie.

TH. RÂSCANU

Cam așa ceva.

Regisori, actori, piese, decoruri, mașiniști, iau — până la data când vor începe repetițiile pentru stagiunea viitoare — pe loc repaos.

Vom ceti magazine franțuzești ilustrate, vom povesti (unic exercițiu pentru spălarea creierului) anecdote savante ardate, vom trece după succesele scenei la succesele de vestimentație estivală și ne vom hodini din bel-

șug, generos, mulțumiți, cu convingerea de neclintit a celor siguri de meritele și de steaua lor...

ION MINULESCU :
Recital de versuri

În recitalurile de versuri găsim adesea cunoștințe vechi. Primim alte ori îndemn de a cerceta opere care prin cîine știe ce împrejurare ne-au ramas neștiute.

Când cel ce recită este vreun actor cu sensibilitate atot-cuprinzătoare ne verificăm propria noastră putere de simpatie, de Einfühlung în acest cosmos care este o poezie de câteva strofe. Adeseori versurile capătă aspecte noi, îngroșându-se liniile pe care poetul abia le-a schițat.

Iar când poetul însuși și le recită, avem prilejul de a privi în sufletul lui, aflând partea din operă care îi este mai dragă, pe care o socotește mai caracteristică sau mai aptă de a-l pune într-o mai bună lumină în fața publicului.

De aceea de fiecare dată comentăm acest gen de manifestări și am voi să ne convingem cititorii să le urmărească. Sperăm că odată și odată ele vor depăși etapa de producție la microfon, etapă pe care am numit-o de propagandă, de câștigare de neofiti și că iubitorii de poezii se vor putea strânge la un loc pentru a-și asculta poezii favoriti în diferite interpretări.

Sunt și greutăți de organizare: timpul scurt, cel mult douăzeci de minute, în care pot fi prezentate abia câteva poezii. Și parcă nu din dragostea pe care o are cineva din direcția programelor sunt date, ci pentru alte considerente. Căci astfel nu ne putem explica marile intervale dintre ele. Înaintea celui de care vorbim astăzi a mai fost unul acum o lună și ceva, un timp cam prea lung.

În cadrul acesta așa dar, continuând seria poezilor moderni, după Ion Pillat, Lucian Blaga, Demostene Botez, Otilia Cazimir, și-a prezentat d. Ion Minulescu câteva poezii.

Domniei sale i se aplică nespuse de bine acca caracterizare a poeziei moderne ca plantă de seră. Culoarea pe care a îndrăgît-o și în care a devenit un virtuos este nostalgia pentru țara de dincolo de orizont, o nostalgie adâncă de hamal în port, care între două schimburi privește corăbiile înaintând spre insula enigmă, țara parfumurilor și a cadănelor.

În atmosfera aceasta, irealul unei nopți cu lună poate căpăta contur poetic. Dar poetul prin acest ochian pe care vînzându-l bătrânul a uitat să-i spună că numai peste mare trebuie să privească, privește și bieteile manifestări ale elementelor pe meleagurile noastre. Iar cititorul are impresia de manierism, impresie cu care nu poate coexistă plăcerea artistică. A fost cazul cu poeziile „Strofe pentru ploaie” și „Rurală”.

În schimb „Insula enigmă” împlinesc condițiile unei bucați reușite.

D. Ion Minulescu a recitat întocmai cum mi-am închipuit că trebuiesc citite poeziile domniei sale. Realizând prin prelungirea, înfima de altfel, a silabelor accentuate, culoarea exotică.

MIRCEA BARBULESCU

CRONICA MĂRUNTĂ

Incepând cu numărul viitor, vom publica în paginile revistei noastre cele mai bune lucrări premiate la concursurile Tinerimii române.

DOAMNA

Severa Sihleanu a tipărit recent la „Cartea Românească” volumul „Note și desmințiri asupra amintirilor doamnei Sabina Cantacuzino”.

Volumul doamnei Sihleanu aduce o serie de precizări necesare tuturor celor care vor să cunoască în adevărata lumină, activitatea doamnei Sihleanu, care numără multe servicii aduse culturii române.

Scrisă într-un stil ce denotă o tinerețe spirituală puțin bănuțită, cartea d-nei Severa Sihleanu cere un popas mai îndelungat.

PARAZIȚII TACĂMULUI

romanul d-lor M. Toneghin și Al. Bilciurescu este merit unui deosebit succes.

Cei trei muschetari, eroi ai romanului — cari, ca toți muschetarii ce se respectă sunt patru — duc o viață de boemi plăcută și lor și cititorilor.

Sandu Vălaru, avocat grav și cel mai abil dintre „cei patru”; Lulu Zadig, fiul care reușește să speculeze cu egală rentabilitate pasiunea unei june mame vitrege pentru pînții ofițerești ca și aceea a unui tată ceva mai copt pentru o artistă „în spe”, Zeița; Bob Calistrat poet și ziarist și Pompei, mîncău de frunte și artist fără roluri sunt cele patru ilustre figuri ale veselei companii care stie să înfrunte cu optimism greutățile vieții. „Principiul” celor patru este că banii nu trebuiesc aruncați în niciun caz pe chirie, ceea ce nu convine tocmai gazdelor succesive și numeroase.

Toate trucerile aducătoare de gologani, până la șterpelierea unui căel dela o proprietară iubitoare, pentru a obține recompensa de cinci mii de lei oferită aducătorului, sunt folosite de membrii acestei asociații cari, până la urmă — folosind naivitatea unui înalt funcționar de Stat — reușesc să-și asigure și hrana zilnică, devenind paraziți ai tacămului respectivului domn Morfeu Popescu-Frunziș.

În cartea d-lor Toneghin și Bilciurescu abundă situațiile comice, cari fac lectura agreabilă și silesc cititorul să nu lase cartea din mână, odată început.

INTR'UNUL

din numele noastre anterioare am scris despre broșura d-lui prof. Pimen Constantinescu, „L'infinito di Leopardi in romeno”.

Cu acest prilej s'a strecurat, din vina culegătorului, o eroare capitală pe care d. Pimen Constantinescu a avut bunăvoința să ne-o semnaleze. S'a putut citi anume în cronică despre care poemem că traducerea d-lui Al. Iacobescu este „dintre cele mai reușite” când de fapt noi scrisesem — după cum afirma d. Pimen Constantinescu — că

este printre cele mai puțin reușite („tra le meno reușite”, op. cit. p. 8). Omitându-se cuvântul puțin, omisiune care ne fiind observată de noi la corectură, lucrul a apărut tocmai pe dos de cum trebuia.

Facem această rectificare pentru că ea este cu atât mai necesară, cu cât nu e vorba de o opinie a noastră ci de aceea a unui specialist în materie.

RECENT

au apărut de sub teascurile „Cărții Românești” în seria C. a colecției Cunoștințe folositoare (No. 70 și 71) două monografii asupra lui George Enescu și Dr. C. I. Istrati.

Dacă asupra aceleia privitoare la marile noastre muzicieni nu avem prea multe de spus, scurta biografie a d-ru-lui Istrati datorită d-lui Constantin Kiřișescu este o lucrare al cărei singur defect este că nu are decât treizeci și două de pagini.

Figura doctorului Istrati trebuia să fie evocată atât pentru meritele științifice cât și pentru activitatea lui de animator. Am recitat, cu prilejul comemorării pictorului Grigorescu, articolul „Doi luceferi”, publicat de doctorul Istrati în Almanahul Minervei pe anul 1908. Cei „doi luceferi” sunt Grigorescu și Hașdeu.

Puține prilejuri am avut în viață să

întălmim rînduri atât de înțelegătoare și însuflețite ca acelea semnate de doctorul Istrati.

DOMNUL

Petru Șerbănescu a cărui vigoare epică, cititorii noștri o pot aprecia din nuvela „Bani norocoși” pe care o publicăm în numărul de față, are sub tipar în editura librăriei Montareanu un roman care va face senzația acestui sezon literar.

GORILA

romanul d-lui Liviu Reboreanu pe care publicăm în aceste zile cu o nerăbdare egală numai cu insistența cu care editura îi anunță apariția, va vedea — în fine — lumina tiparului de ziua cărții.

Gorila va fi un roman... frumos.

„AVENTUROASA

viață a lui Despot-Vodă” publicată de d. Romulus Șeșanu în editura „Cugetarea” aduce odată cu noutatea genului „vieții romanțate” în literatura noastră, o bogată și serioasă informație istorică.

Sunt o seamă de lucruri, în special în legătură cu viața de student a vovodului român, pe care puținii le vor fi știut.

Cartea d-lui Șeșanu are incontest-

abile calități literare pe care spațiul nu ne îngăduie decât să le semnalăm.

FĂRĂ

să fie dintre cărțile a căror apariție a stîrnit entuziasm și aprinse discuții „Măria sa cetățeanul”, cartea d-lui Tim. Pleșea este un document de valoare indiscutabilă pentru viața politică de tristă memorie, care s'a încheiat acum câteva luni.

La valoarea sa de document se adaugă sinceritatea și claritatea scrișului d-lui Pleșea.

TOT

editura „Cugetarea” a mai tipărit pentru început de vacanță romanul „Meduza” al Sărmanului Klopstock.

Față de „Feciorul lui nenea Tache vameșul”, „Meduza” este o excepție dela legile progresului.

RETIPĂRIREA

Iliadei era o necesitate imperioasă. Traducerea d-lui profesor Murnu este — după cum am mai scris — una dintre cele mai perfecte versiuni pe care Iliada le-a cunoscut în limbile moderne. Valoarea acestei traduceri depășește cu mult pe aceea a operelor originale tipărite la noi în ultimii ani.

D. CLAUDIU IONESCU

autorul volumului „Suzana” anunță pentru la toamnă apariția romanului „Suflete chinute”. Bănuim că nu e vorba de lectorii domniei sale.

SATELE

romanul d-lui B. Iordan obține un succes apropiat celui înregistrat de „Ogio-San” lansat de aceeași editură. Calitățile epice ale d-lui B. Iordan sunt prea evidente spre a le mai sublinia.

DUPĂ

numeroase invitații la vals, la literatură etc., etc., d. Ovid Caledoniul lansează în Porunca Vremii o „invitație la fantastic”.

Tema pusă de d. Caledoniul este deosebit de interesantă.

PESTE

câteva zile, va apare în vitrina librăriilor, într-o ediție de lux „Le Miroir d'Obsidiane” poeme în limba franceză de Paul Lahovary.

IN

ultimul număr al revistei „Gândirea” d. Ștefan Baciu, autorul fragedelor „Poeme ale poetului tânăr” publică un ciclu de versuri din care desprindem următoarele strofe din poezia intitulată Nimicnicie:

Ce mic, ce gol mă văd alături de Tine Când uneori făptura în mine Ți-o încheg

Sunt ca o piatră arsă din ruine Un bolovan sgrunț din Marele Intreg

Strigarea mea în șoapta Ta se duce Ca un isvor în gura largului ocean Și mîna mea, vrînd steaua s'o apuce Iși mișcă brîncă, gravă, pe cadran.

O FRAZĂ

ca multe altele, poate ca toate celelalte, a unui confrate cronicar dramatic etc., etc.: „Este drept că, — (observați virgula și linioara) cu toată repulsia pe care o manifestă unii dintre literații noștri față de scrierile pentru copii și tineret, — este drept, spunem, că i se cere creiatorului de literatură infantilă, (sublinierea este a noastră) o sumă de însușiri speciale”.

„Dar tocmai pentru aceasta poeziile... nu trebuiesc a fi lăsate pe seama unor nechemati străini de psihologia copilului și de toate exigențele acestei psihologii atât de complexe”.

Tot de aceea — adăugăm noi — nu trebuiesc a fi lăsate coloanele ziarelor pe mîna unor cronicari dramatici străini de toate exigențele scrisului românesc, intrucâtva, literar.

r. st.

CHESTII...

Tot din marea cușcă a societății, zăbrelită cu drугii elastici ai prejudecăților, face parte și omul „lasă-mă să te las” pe care l'am semnalat la sfîrșitul „chestiei” trecute.

În marea frescă a caracterelor de care ne ocupăm aci, printre răutăți și aluzii mai mult sau mai puțin nevinovate, trebuie să plasăm la loc de cinste pe acest „homo indolens” cu toate derivatele lui.

Cetățeanul „lasă-mă să te las” este prototipul individului care a corcit flegma britanică, cu tembelismul fatidic latino-balcanic. El este acela pe care nimic nu-l zdruncină, nimic nu-l sgîndără sau îl iuștește. Ii plac lucrurile luate de-a gata, și dacă are obiceiul oriental al comentărilor și interpretărilor celor mai subtile, nu trece nici odată la fapte.

Ca un discipol clandestin și îndepărtat al bătrînului și înăcrîtului Montaigne, are și el scepticismul lui. Numai că dela formula distilată a gânditorului francez, închegată atât de clar în simbolicul „que sais-je?”, el a ajuns la dămbovițeană expresie „...și ce dacă?”.

Măine, de exemplu, dacă se deslănțue un război, se întâmplă o catastrofă sau cine știe ce urgie cerească se abate ca o măciucă peste capetele păcătoase ale semnilor săi, „omul” nostru,

atît timp cît prețioasa-i epidermă îi va fi bine ferită, va exclama cu cinism: „ei și?... mă lasă recel!”.

Cînd acest personaj (bun doar de închiriat ca să-ți desmorțesti pumnii în el, în fiecare dimineață) e în fața unui avînt, a unei energii incandescente, a unei realizări de mare nădejde, în vocabularul său lipsit de religia creației și a entuziasmului, va găsi doar câteva frînturi de fraze ca să-și illustreze consistența absentă a emanațiilor sale cerebrale. Va spune tărăgănat și agresiv, ridicînd din sprîncene: „...e! și la ce bun?... crezi c'o să iasă ceva? Fugi de-aci!”.

Acest vertebraț dizolvant, este acela care năruie toate nădejdi și spulberă toate avînturile generoase.

După ce-i explici cu elan zbuciumul care-ți pulsează în suflet, îți tae rece cuvîntul cu replica sa monotonă: „...și mă rog, la ce servește?”.

Un alt apanaj al acestui cetățean pentru care nu există cînte, dreptate, misticismul sfînt al crucii sau credința vîntoasă în strălucirea vitoare a neamului tău, este și acel al neîncrederii generale.

Pentru el toți sunt suspecti, corupți și buni doar de bărfeală. Răspunsurile lui sunt întrebări și indemnurile lui, descurajări camuflate.

În fața unei inițiative, reacționează cu întîrziere spunându-ți întotdeauna

prin colțul buzelor lăsate în jos: „...și dacă n'o fi azi, ce-o să fie?” ca să ajungă la concluzia clasică și stereotipă de: „mai las-o șefule!”.

Omul „lasă-mă să te las” e în mod invariabil, gras, chel, cu gușe, și pălăria pe ceafă. El ese în preajma prânzului din bodegi cu scobitoarea ținută molatec în dinți și cu mîinile în subțoriile jiletcei veșnic descheiate.

De spiritele prietenilor rade cu un sfert de gură, și ca să le dizlove hazul, declară cu ifos să știa „poanta” de mai înainte.

În sfîrșit, la birou te amănă cu o săptămână ca să-ți pue o simplă ștampilă pe o petiție, sau te lasă să aștepti un sfert de ceas în picioare în fața lui, în timp ce este „ocupat” să-și soarbă cafeaua cu sgomt.

Acasă, obișnuitelor cicăleli conjugale le răspunde doar dînd resemnat din umeri și cînd scandalul menajer ajunge la culme, începe să sfîrșească subit, aprofundat în dulcea toropeală a unui somn ușor de după masă.

Pe stradă, el merge totdeauna agale, și dacă-l întîlnești, dialogul este veșnic acelaș:

- Ce mai faci?
- Ce să fac?
- Ei, ce zici?
- Ce ză zic?

GRIGORE OLIMP IOAN

Mobilă modernă E destul să zâmbești de S. S. S.

